

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

OPINNÄYTETYÖ

Nukkumatti - Seikkailu unimaassa

Yleisön kokemuksia suomalaiselle viittomakielelle tulkatusta elokuvasta

Essi Kronqvist & Petra Piispanen

Viittomakielentulkin koulutusohjelma (240 op)

Huhtikuu 2011

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

Viittomakielentulkin ko.

TIIVISTELMÄ

Työn tekijä Essi Kronqvist ja Petra Piispanen	Sivumäärä 48 ja 4 liitesivua
Työn nimi Nukkumatti - Seikkailu unimaassa. Yleisön kokemuksia suomalaiselle viittomakielelle tulkasta elokuvasta	
Ohjaava(t) opettaja(t) Tytti Koslonen	
Työn tilaaja ja/tai työelämäohjaaja Elokvateatteri Star, Kari Kantala	
Tiivistelmä <p>Toiminnallisena opinnäytetyönä toteutettiin suomalaiselle viittomakielelle tulkattu koko perheen animaatioelokuva <i>Nukkumatti - Seikkailu unimaassa</i>. Toiminnallinen osa toteutettiin yhteistyössä oululaisen elokuvateatteri Starin kanssa, joka toimi myös opinnäytetyön tilaajana. Elokvatulkkaus tuotettiin kerran 4.2.2011 Oulussa elokuvateatteri Starin tiloissa. Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää tulkkien läsnäolon vaikutuksia elokuvan katsomiskokemukseen. Opinnäytetyön tutkimusongelmina oli selvittää, millä tavalla tulkkien läsnäolo sekä vaatetus, sijoittuminen ja valaistus vaikuttavat elokuvan katsomiskokemukseen. Lisäksi tutkittiin, millaisin ehdoin palveluntilaajalla olisi kiinnostusta tuottaa elokvatulkkausta yleisnäytöksenä, sekä millaisiin tulkattuihin elokuviin yleisö olisi kiinnostunut osallistumaan jatkossa.</p> <p>Opinnäytetyön raportti käsittelee tuotetun palvelun, eli tehdyn produktin esteettömyyttä ja saavutettavuutta elokvatulkkausta seuranneen yleisön sekä palveluntilaajan elokvateatteri Starin näkökulmasta. Työn tutkimusaineisto kerättiin yleisölle jaetuilla puolistrukturoiduilla palautelomakkeilla sekä opinnäytetyöntilajalle elokvateatteri Starille sähköpostitse lähetettyjen kysymysten avulla. Elokuvan yleisölle suunnatun palautelomakkeen avulla saatiin tietää, ettei tulkkien läsnäolo, vaatetus, sijoittuminen tai valaistus pääsääntöisesti häirinnyt yleisön elokuvan katsomista. Palautteista saatu tulos kertoi myös, että sekä kuulevalla että viittomakielisellä yleisöllä olisi mielenkiintoa osallistua erilaisiin elokvatulkkaustilaisuuksiin useamminkin. Palveluntilaaja kertoi myös kiinnostuneensa palvelun tuottamisesta jatkossa, mikäli vain projektille järjestettäisiin riittävästi aikaa.</p> <p>Elokvatulkkausta on maailmalla tutkittu ja käsitelty kirjallisesti hyvin vähän. Opinnäytetyön raporttiin analysoitu palaute on yksi julkinen dokumentti elokvatulkkaukseen osallistuneen yleisön mielipiteistä ja ajatuksista viittomakielelle tulkatun elokuvan kannattavuudesta. Tällaisenaan opinnäytetyön produktin saama palaute antaa suuntaa elokvatulkkauksen hyödyllisyydestä ja tarpeellisuudesta. Opinnäytetyö on suunnattu viittomakielen tulkkioiskelijoille, viittomakielen tulkeille sekä yrityksille, jotka haluavat tuottaa esteetöntä vapaa-ajan palvelua.</p>	
Asiasanat: Esteettömyys, katsomiskokemus, elokvatulkkaus, viittomakieli	

HUMAK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES
Degree Programme in Sign Language Interpretation

ABSTRACT

Author Essi Kronqvist ja Petra Piispanen	Number of Pages 48 and 4 appendix
Title Sandman - An adventure in Slumberland. Viewer's experiences from film interpreted to Finnish sign language.	
Supervisor(s) Tytti Koslonen	
Subscriber and/or Mentor Elokuvateatteri Star, Kari Kantala	
Abstract <p>Our functional thesis was executed by interpreting the animation <i>Nukkumatti - Seikkailu Unimaassa</i> (Sandman - An adventure in Slumberland, in English) into Finnish sign language. The functional part of the thesis was executed in co-operation with Star Cinema in Oulu which was also the subscriber to the thesis. The interpreting of the film was produced once, on 4 February 2011, in the premises of Star Cinema in Oulu. The aim of the thesis was to study the effects of the presence of the interpreters as well as the effects of the clothing, placing and lighting of the interpreters on the film experience of the audience. Furthermore, the aim of the thesis was to study on what terms would the subscriber be interested in producing film interpretation as a general showing, and examine what kind of interpreted films would intrigue audience in future.</p> <p>The report of the thesis concerns the freedom and the accessibility of the facility produced, or the production executed, from the point of view of the audience and Star Cinema, the subscriber of the thesis. The data for study was collected by distributing semi-structured feedback forms to the audience and by sending questions to the subscriber, Star Cinema, via e-mail. According to the answers of the feedback forms distributed to the audience, the presence, the clothing, the placing or the lighting of the interpreters did not disturb the watching of the film, as a general rule. Furthermore, according to the given feedback, both auditory and sign language audience would be interested in attending different film interpretation occasions more often. The subscriber of the facility was also interested in producing facilities of this kind in future, provided that enough time would be spared for the project.</p> <p>Film interpretation is a topic that has been studied and examined in literary form very little. The feedback analysed in the report of the thesis is a public document concerning the opinions and thoughts of the audience participated in the showing of the interpreted film; in this case, their opinions and thoughts concern the profitability of a film interpreted into Finnish sign language. As such, the feedback given to the production of the thesis indicate the usefulness and necessity of film interpretation. The thesis is directed to the students of sign language interpretation, to sign language interpreters and to enterprises that are interested in producing unrestrained and accessible leisure services.</p>	
Keywords accessibility, viewer experience, film interpretation, sign language	

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS	7
2.1. Opinnäytetyön suunnittelu	8
2.2. Opinnäytetyön tavoite ja tutkimusongelmat	9
3 VIITTOMAKIELI, VIITTOMAKIELISET JA TULKKIPALVELU	10
3.1. Viittomakielet Suomessa	11
3.2. Viittomakielinen yhteisö	12
3.3. Tulkkauspalvelu viittomakielisille	14
4 VAPAA-AJAN PALVELUIDEN ESTEETTÖMYYS	15
4.1. Esteettömyyden lailliset perusteet	16
4.2. Asenteiden vaikutus esteettömyyden toteutumiseen	18
5 ELOKUVA JA SEN SAAVUTETTAVUUS	19
5.1. Elokuvan kehitys	20
5.2. Animaatioelokuvat	21
5.3. Tekstittämispalvelut	22
5.4. Ohjelmien ja elokuvien kääntäminen ja tulkkaus	23
6 ELOKUVATULKKAUKSEN TOTEUTUS	25
6.1. Harjoittelu elokuvatulkausta varten	26
6.2. Tulkatusta elokuvasta tiedottaminen	27
6.3. Tulkkaustilaisuuden valmistelu	29
6.4. Elokuvan tulkaaminen	31
7 TULOSTEN ESITTELY SEKÄ ANALYSOINTI	34
7.1. Tulkkauksen huomioiminen	36
7.2. Tulkkien vaatetuksen huomioiminen	37
7.3. Tulkkeihin suunnatun valaistuksen huomioiminen	38
7.4. Tulkkien sijainnin huomioiminen	39
7.5. Kiinnostus viittomakielelle tulkattuja elokuvia kohtaan	40
7.6. Tulosten yhteenveto	41
7.7. Elokuvateatteri Starin ajatuksia	42
8 POHDINTA	43
LÄHTEET	46
LIITTEET	49

1 JOHDANTO

Opinnäytetyömme produktin tarkoituksena oli tarjota kuuroille esteetöntä ja saavutettavaa vapaa-ajan palvelua tuottamalla viittomakielelle tulkattu elokuva. Mahdollisuus käyttää aisteja monipuolisesti ja vaihtoehtoisesti helpottaa informaation saantia ja rikastuttaa elämyksiä. Jotta kuurot, huonokuuloiset ja viittomakieliset ihmiset voisivat nauttia tarjolla olevista kulttuuripalveluista, tarvitaan erityistoimia. Saavutettavuus paranee, kun tietoa välitetään vaihtoehtoisesti tai yhtä aikaisesti sekä äänenä että visuaalisena viestinä. Saavutettavuutta lisää myös viittomakielellä tuotetut palvelut ja viittomakielinen tulkkaus. (Opetusministeriö 2006, 8.) Käsittääksemme elokuvatulkkausta tehdään jonkin verran, mutta se on vain ryhmien itselleen tilaamaa palvelua. Yleisnäytöksissä elokuvatulkkausta on kuitenkin vähän. Tämä vaikutti olennaisesti haluumme tehdä opinnäytetyönämme elokuvatulkkaus, jotta kuuroillakin olisi mahdollisuus osallistua tasavertaisesti tarjottavaan palveluun.

Opinnäytetyömme oli toiminnallinen ja sen produktina tulkkasimme viittomakielelle helmikuussa 2011 Oulussa koko perheen elokuva-animaation *Nukkumatti - Seikkailu unimaassa*. Opinnäytetyömme tilaajana oli Oululainen elokuvateatteri Star, joka on valittu vuoden 2007 vammaisystävälliseksi yritykseksi. Yritys lähti mukaan opinnäytetyöhömmme halustaan jatkaa esteetöntä linjaansa tuottamalla vapaa-ajan palvelua myös viittomakielisille. Elokuvatulkkausta on tutkittu ja käsitelty kirjallisesti maailmalla hyvin vähän, joten emme löytäneet siitä lainkaan julkista dokumenttia. Tämän vuoksi käytimme tehdessämme ja analysoidessamme elokuvatulkkausproduktiamme teatteritulkkaukseen liittyvää materiaalia. Humanistisessa ammattikorkeakoulussa teatteritulkkausta ovat tutkineet muun muassa vuonna 2002 Anturaniemi ja Sillanpää opinnäytetyössään *”Tummat vaatteet tulkeilla ja vangitseva esitys.” Viittomakielentulkki parrasvaloissa - häiritseekö?* He tutkivat työssään yleisön suhtautumista viittomakielisen tulkkaukseen teatterissa, joten heidän työstään saimme ajatuksen tutkia työsämme yleisön suhtautumista elokuvateatterissa tapahtuvaan tulkkaukseen.

Opinnäytetyömme tavoitteena oli selvittää tulkkien läsnäolon vaikutuksia elokuvan katsomiskokemukseen. Tavoitettamme selvitimme tutkimusongelmiemme avulla.

Tutkimusongelmissamme selvitimme, miten tulkkien paikka, vaatetus ja valaistus vaikuttavat elokuvan katsomiskokemukseen. Selvitimme myös, millaisin ehdoin palveluntilaajalla olisi kiinnostusta tuottaa viittomakielelle tulkattuja elokuvia yleisnäytöksenä. Lisäksi yhtenä tutkimusongelmanamme oli selvittää, millaisiin tulkattuihin elokuviin yleisö olisi kiinnostunut osallistumaan, mikäli niitä olisi mahdollista toivoa. Opinnäytetyömme aineisto kerättiin tekemällämme yleisölle jaetulla palautelomakkeella ja opinnäytetyömme tilaajalle lähetetyillä kysymyksillä. Palautelomakkeet keräsimme elokuvan jälkeen. Palautelomakkeessa kysyimme yleisön mielipiteitä liittyen tulkkien sijoittumiseen, vaatetukseen ja valaistukseen sekä heidän mielenkiintoaan tulkattuja elokuvia kohtaan. Opinnäytetyömme tilaajalle lähetimme kysymykset koskien heidän kiinnostustaan elokuvatulkkaukseen ja produktimme yhteistyön toimivuutta.

Opinnäytetyömme on suunnattu viittomakielen tulkkioiskelijoille, viittomakielen tulkeille sekä yrityksille, jotka haluavat tuottaa esteetöntä vapaa-ajan palvelua. Opinnäytetyössämme kerromme viittomakielestä, viittomakielisistä ja tulkkauspalvelusta ajatellen yrityksiä, jotka haluavat tuottaa esteettömiä vapaa-ajan palveluita. Esteettömydestä, elokuvasta ja elokuvien saavutettavuudesta kerromme kaikkia opinnäytetyömme kohderyhmiä ajatellen. Esteettömyys oli iso osa opinnäytetyömme toteutusta, minkä vuoksi haluamme kertoa sen pääajatukset opinnäytetyömme lukijoille. Kaikille kiinnostuneille on elokuvien kehittymisestä raporttiin koottu tiivis tietopaketti. Elokuvien saavutettavuusosiossa kerromme viittomakielisten tilanteesta elokuvien ja televisio-ohjelmien esteettömyyden suhteen.

Perehdyimme tarvitsemaamme kirjalliseen tietoperustaan ja teimme opinnäytetyömme kokonaan yhdessä. Päätimme kuitenkin työtehtävien tasapuolistamiseksi jakaa opinnäytetyömme osat päävastuualueisiin. Tietoperustan avaamisessa Essi Kronqvistin vastuuna oli elokuvien, esteettömyyden ja tasa-arvoon liittyvä kirjallisuus, ja Petra Piispanen oli vastuussa viittomakieleen, viittomakielisiin ja tulkkipalveluun liittyvän kirjallisuuden avaamisesta. Produktissa Essi vastasi tilaisuudesta tiedottamisesta sekä pukeutumisen, sijoittumisen ja valaistuksen järjestämisestä tulkkauspaikalle. Lisäksi hän teki kysymykset opinnäytetyömme tilaajalle ja lähetti ne sähköpostitse. Petra puolestaan oli vastuussa yhteydenpidosta tilaajaan, palautelomakkeen tekemisestä sekä palautteen esittelemisestä ja analysoinnista. Vastuualueesta vastaavalla oli lopullinen päätösvalta alueen sisältöön.

2 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

Kerromme tässä luvussa, mistä opinnäytetyömme idea syntyi, ja miten olemme työstäneet opinnäytetyötämme. Ensimmäisessä alaluvussa kerromme opinnäytetyön suunnittelusta, sen toteuttamisesta ja toteuttamiseen vaikuttaneista asioista. Toisessa alaluvussa esittelemme opinnäytetyömme tavoitteen ja tutkimusongelmat.

Opinnäytetyömme työstäminen alkoi helmikuussa 2010, kun päätimme tehdä yhdessä elokuvatulkkausaiheisen opinnäytetyön. Halumme tehdä elokuvatulkkausaiheinen opinnäytetyö johtui pääsääntöisesti siitä, että elokuvatulkkausta ei tietojemme mukaan ole tutkittu, tai jos on, ei siitä löydy julkista dokumenttia. Lisäksi itse pidimme elokuvatulkkauksen tutkimusta tärkeänä, koska ajattelimme elokuvatulkkauksen olevan yksi tapa tuottaa esteetöntä ja saavutettavaa palvelua kielirajoista huolimatta. Meille toisena perusteena elokuvatulkkauksen toteuttamiseen oli juurikin esteettömyyden ja saavutettavuuden näkökulma, koska mielestämme viittomakielisille tarjotaan liian vähän esteettömiä ja saavutettavia palveluita.

Otimme yhteyttä elokuvateatteri Stariin ensimmäisen kerran helmikuun alussa 2010. Päädyimme Oululaiseen elokuvateatteri Stariin, sillä se valittiin vuonna 2007 vuoden vammaisystävälliseksi yritykseksi. Ajatuksenamme oli tulkata viittomakielelle Starissa heidän kanssaan valitsemamme elokuva. Elokuvateatteri Star on oululainen perheyrietytys jo neljännessä polvessa. Teatteri on rakennettu vuonna 1938. Aluksi se toimi nimellä Bio Kuuhu ja saleja oli yksi. Starin nimellä teatteri on toiminut vuodesta 1982, jolloin iso sali jaettiin kahtia. Vuonna 2005 rakennettiin yksi uusi sali. Vuosien 2008 - 2010 välisenä aikana kaikki salit digitalisoitiin. (Kantala 2011.) Alussa haasteita tuotti yhteyden saaminen sähköpostitse tilaajaan, joten päätimme maaliskuussa 2010 soittaa Stariin. Tämän puhelun jälkeen yhteistyömme varmistui.

2.1. Opinnäytetyön suunnittelu

Aloitimme opinnäytetyömme suunnittelemisen miettimällä esteettömyyden ideaa, ja kuinka saisimme liitettyä sen elokuvatulkkaukseen. Ajattelimme, että ottamalla opinnäytetyömme tutkimusaiheeksi yleisön näkökulman tulkkauksen läsnäolosta, saisimme tutkittua tulkkauksen vaikutuksia esteettömyyteen niin suomen- kuin viittomakielisen yleisön näkökulmasta. Lisäksi ajattelimme, että saisimme lisättyä esteettömyyden näkökulmaa tulkaamalla koko perheen animaatioelokuvan. Uskoimme, että koko perheen elokuvissa yleisö olisi laajempi ja useamman ihmisen saavutettavissa kuin aikuisille suunnatuissa elokuvissa. Ajattelimme, että koko perheen elokuvaan pääsee yleisöksi niin lapset, nuoret, aikuiset kuin vanhuksetkin, mutta aikuisten elokuvissa kohdeyleisön määrä olisi suppeampi, sillä elokuvien ikäraajat ovat käsityksemme mukaan usein jopa kuudessatoista ikävuodessa.

Esteettömyyden näkökulmasta mietimme myös, mitä meidän taidoiltamme ja elokuvavasilta vaadittaisiin, jotta tulkkaus sujuisi hyvin meidän sekä yleisön mielestä. Keskusteltuamme elokuvateatteri Starin johtajan kanssa, päätimme varautua siihen, ettemme saisikaan koko perheen animaatioelokuvaa tulkattavaksemme, vaan päätyisimme tulkaamaan aikuisille suunnatun suomenkielisen elokuvan. Tämä johtui siitä, että 3D elokuvateatterina Star ei enää esitä kaksikulotteisena useampia animaatioelokuvia, jollaisen siis halusimme tulkata. 3D elokuvan tulkaaminen ei ollut meille vaihtoehto, sillä 3D elokuvan yleisö ei näkisi tulkkeja 3D-lasien kanssa.

3D-tekniikalla tarkoitetaan kolmiulotteista kuvaa, jonka ihmisen aivot yhdistävät kahdesta eri kulmasta tulevan kuvan avulla. Ihminen näkee perinteisestä 2D-kuvasta vain leveyden ja pituuden vaikutelmat. 3D-kuvassa näiden kahden ulottuvuuden lisäksi syntyy syvyysvaikutelma, joiden yhdistelmän ihminen näkee kolmiulotteisena kuvana. 3D elokuvia katsotaan polarisoitujen lasien avulla, jotka auttavat ihmisen silmiä yhdistämään erilliset kuvat. Laseista yritetään tulevaisuudessa päästä eroon niin, että 3D elokuvan katsomiseen riittäisi vain valkokangas. (Rantanen 2009.)

Kävimme vierailulla elokuvateatteri Starissa lokakuun alussa 2010, jolloin allekirjoitimme opinnäytetyömme sopimukset. Samalla pääsimme myös katsomaan elokuva-

teatterin tilat. Ensimmäinen huomiomme nähdessämme elokuvateatterin salit oli, että tarvitsimme elokuvasaliin korokkeen, jotta näkyisimme yleisölle paremmin tulkatesamme elokuvaa kuin ilman koroketta. Lisäksi tarvitsimme valon, jotta tulkkauksemme näkyisi yleisölle. Sovimme tilaajan kanssa, että he tuovat korokkeen elokuvatulkkaukseen ja meidän vastuullemme jäi valaistuksen järjestäminen, sillä elokuvateatterilla ei ollut irrallisia valaisimia.

Starissa vieraillessamme saimme alustavaa tietoa elokuvasta, jonka mahdollisesti pääsisimme tulkkamaan. Kyseisen elokuvan ikäraja oli kahdeksan vuotta ja elokuvan trailerista päätelimme, että kyseessä olisi ollut nopeatahtinen elokuva. Kuitenkin tammikuun 2011 alussa meille ilmoitettiin, että elokuva vaihtui ja tulisimme tulkkamaan koko perheen elokuvan *Nukkumatti - Seikkailu unimaassa*. Tämän elokuvan ikäraja oli kolme vuotta ja tahdiltaan se oli rauhallisempi verrattuna meille aikaisemmin tarjottuun elokuvaan. Elokuvan vaihtuminen johtui juurikin siitä, että nykyään 3D elokuvateatterina Star ei enää esitä useimpia elokuviaan kaksikulotteisena, ja meille lokakuussa tarjottua elokuvaa ei saanut muuta kuin 3D-elokuvana. Star ilmoitti meille tammikuussa, että he saisivat kuitenkin *Nukkumatti - Seikkailu unimaassa* – elokuvan kaksikulotteisena 2D-elokuvana, joten me saisimme halumme mukaisesti tulkata koko perheen animaatioelokuvan.

2.2 Opinnäytetyön tavoite ja tutkimusongelmat

Opinnäytetyömme tutkimustavoite ja –ongelmat muotoutuivat lopullisiksi joulukuussa 2010. Tätä ennen olimme kuitenkin päättäneet, että haluamme selvittää opinnäytetyössämme elokuvatulkkaukseen osallistuvan yleisön yleisiä reaktioita ja ajatuksia tulkkauksesta. Lisäksi halusimme tietää, kuinka elokuvatulkkauksen yleisö ja tilaaja suhtautuvat elokuvatulkkauksen kaltaiseen vapaa-ajan palveluun.

Opinnäytetyömme tavoitteena oli selvittää tulkkien läsnäolon vaikutuksia elokuvan katsomiskokemukseen. Tavoitteestamme johtuen, jouduimme miettimään opinnäytetyömme produktia tehdessämme, mitä kaikkea tulkkien tulisi ottaa huomioon elokuvatulkkaukseen tehdessään. Näitä huomioita käsittelemme myöhemmin luvuissa 6 ja 8.

Opinnäytetyömme tavoitteen ja tarkoituksen vuoksi opinnäytetyömme tutkimusongelmat muodostuivat seuraavanlaisiksi:

1. Millä tavalla tulkkien ja tulkkauksen olemassaolo vaikuttaa elokuvan katsomiskokemukseen?
 - 1.1. Kuinka tulkkien pukeutuminen vaikuttaa elokuvan katsomiskokemukseen?
 - 1.2. Kuinka tulkkien tulkkauspaikka vaikuttaa elokuvan katsomiskokemukseen?
 - 1.3. Kuinka tulkkauksen valaistus vaikuttaa elokuvan katsomiskokemukseen?
2. Millaisin ehdoin palveluntilaajalla olisi kiinnostusta jatkossa tuottaa viittomakielelle tulkattuja elokuvia yleisnäytöksenä?
3. Millaisiin tulkattuihin elokuviin yleisö olisi kiinnostunut osallistumaan jatkossa, jos niitä olisi mahdollista toivoa?

Tutkimusongelmiimme vastataan palautelomakkeella (ks. liite1) kerätyn aineiston sekä opinnäytetyömme tilaajalle sähköpostilla lähetettyjen kysymysten (ks. liite 2) avulla. Palautelomake jaetaan koko elokuvaa katsoneelle yleisölle elokuvan jälkeen. Lomakkeessa kysytään vaikuttaako tulkkien läsnäolo, pukeutuminen, tulkkauspaikka tai valaistus elokuvan katsomiskokemukseen. Opinnäytetyömme tilaajalle lähetettyjen kysymysten avulla on tarkoituksena selvittää tilaajan mielteitä elokuvatulkkauksen - produktistamme. Lisäksi sekä tilaajalta että yleisöltä kysytään heidän kiinnostustaan tulkattuihin elokuviin jatkossa.

3 VIITTOMAKIELI, VIITTOMAKIELISET JA TULKKIPALVELU

Tässä luvussa käsittelemme viittomakieltä, viittomakielisiä sekä tulkkipalvelua. Opinnäytetyömme on suunnattu niin vapaa-ajan palveluiden tuottajille kuin viittomakielen tulkeille ja tulkkiopiskelijoille. Tämä luku on pääasiassa suunnattu vapaa-ajan palveluiden tuottajille. Kerromme lyhyesti edellä mainituista asioista, koska palveluiden tuottajille ja opinnäytetyömme tilaajalle nämä voivat olla vieraita käsitteitä. Lisäksi tämä luku hyödyttää myös tulkkeja ja erityisesti tulkkiopiskelijoita.

Vuosisatojen ajan kuuroja on kutsuttu nimellä kuuromykkä. Kuurot kokevat tämän ilmauksen loukkaavana, sillä he eivät suinkaan ole mykkiä, onhan heillä ilmaisuvoinainen kieli. Suurin osa kuuroista pystyy myös tuottamaan puhetta, sillä heidän ääntämiselimissään ei ole mitään vikaa, ja arkielämässä he myös käyttävät tätä taitoa hyödykseen. Suurin syy kuitenkin, miksi sana kuuromykkä koetaan niin negatiivisena, on se, että sanan merkitykseen on aikojen kuluessa liimautunut sivumerkityksenä 'yksinkertainen, tyhmä'. (Malm & Östman 2000, 10.) Tänä päivänä kuurot kuvaavat yhteisöään usein nimityksellä "kuurojen oma maailma", jolla he tarkoittavat sitä kokonaisuutta, johon sisältyy kielen ja kulttuurin lisäksi kokonainen virallisten ja epävirallisten organisaatioiden ketju omine historioineen ja perinteineen (Jokinen 2000, 81).

Vuonna 1995 toteutunutta perusoikeusuudistusta pidetään viittomakielisten keskuudessa merkittävänä asiana siksi, että silloin perustuslain 17. §:ään lisättiin viittomakieltä käyttävien oikeuksia koskeva lauselmä. Lain 17. § nostaa esille oikeuden omaan kieleen ja kulttuuriin: "Saamelaisilla alkuperäiskansana sekä romaneilla ja muilla ryhmillä on oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan. Saamelaisen oikeudesta käyttää saamen kieltä viranomaisessa säädetään lailla. Viittomakieltä käyttävien sekä vammaisuuden vuoksi tulkitsemis- ja käännösapua tarvitsevien oikeudet turvataan lailla." Tämä on siis viittomakielisille tärkeä säännös, koska siinä kansalliskielten (suomi ja ruotsi) ja saamen rinnalle nousevat omina kieli- ja kulttuuri-ryhminään romanit ja viittomakieliset. (Kuurojen liitto 2010, 23.) Vaikka viittomakieltä käyttävien sekä vammaisuutensa vuoksi tulkitsemis- ja käännösapua tarvitsevien oikeudet turvataan lailla, olemme kuitenkin sitä mieltä, ettei se tarkoita sen toteutuvan täydellisesti käytännössä. Halusimme opinnäytetyömme olevan yksi silmiä avaava esimerkki, kuinka voidaan tarjota esteetöntä vapaa-ajan palvelua myös viittomakieltä käyttäville henkilöille.

3.1 Viittomakielet Suomessa

Kuurojen käyttämä kieli on viittomakieli, joka on heidän äidinkieltensä. Se ei ole tehty kieli, vaan se on syntynyt kuurojen yhteisössä samalla tavalla kuin puhutut kielet ovat syntyneet kuulevien ihmisten yhteisöissä. (Kuurojen liitto ry 2008a.) Viittomakielet

ovat useiden maiden vähemmistökieliä, joissa viesti tuotetaan käsillä ja vartalolla ja vastaanotetaan näköaistin avulla ja kuurosokeiden käyttämissä taktillisissa viittomakielissä viesti välitetään kosketuksen ja tuntoaistin avulla. Viittomakielet ovat kieliä, joilla ei ole vakiintunutta kirjallista muotoa, mutta joissa on silti eri tyyllilajeja kuten asiatyyli, arkityyli, runollinen tyyli sekä uskonnollinen tyyli. (Jantunen 2003, 21.) Viittomakielissä esiintyy myös kielellistä vaihtelua, joka voi olla sosiaalista tai alueellista. Sosiaalista vaihtelua voi löytää eri sukupuolten ja ikäryhmien viittomisesta. Alueellinen vaihtelu näkyy murre-eroina. Lisäksi yhdessä maassa voi olla käytössä useampi viittomakieli, Suomessa käytössä ovat suomalainen viittomakieli ja suomenruotsalainen viittomakieli. (Hoyer 2000, 205.) Me käytimme suomalaista viittomakieltä tulkaessamme *Nukkumatti - Seikkailu unimaassa* –elokuvaa. Lisäksi käsitystemme ja kokemustemme mukaan Oulussa käytetään pääosin suomalaista viittomakieltä.

Viittomakielet eivät siis ole vain puhuttujen kielten sanojen tuottamista kirjain kirjaimelta sormiaakkosten avulla tai viitottua puhetta kuten esimerkiksi suomea tai ruotsia. Tämä tarkoittaa, etteivät viittomat vastaa yksi yhteen minkään puhutun kielen sanoja, tai että viittomakieliset noudattaisivat minkään puhutun kielen kielioppisääntöjä. Kunkin maan yksilöllisen viittomakielen lisäksi on olemassa viittomakielten rakenteiden yhteisiä piirteitä hyödyntävä kansainvälinen viittominen. Tästä huolimatta, toisin kuin useat luulevat, viittomakielet eivät ole kansainvälisesti ymmärrettyjä eli suomalaista viittomakieltä käyttävä henkilö ei ymmärrä amerikkalaista viittomakieltä käyttävää henkilöä ilman amerikkalaisen viittomakielen opiskelua. (Malm & Östman 2000, 17–18.) On arvioitu, että suomalainen viittomakieli on tällä hetkellä noin 4000–5000 kuuron äidinkieli. Koska suomalaista viittomakieltä käyttää lisäksi toisena tai vieraana kielenään noin 10 000 kuulevaa henkilöä, kutsutaan suomalaista viittomakieltä käyttävien henkilöiden ryhmää kuurojen yhteisön sijasta usein viittomakieliseksi yhteisöksi. (Jantunen 2003, 22–23.)

3.2 Viittomakielinen yhteisö

Viittomakielisessä yhteisössä on monenlaisia jäseniä. Joukkoon kuuluu lapsia, nuoria, aikuisia ja ikäihmisiä. He voivat olla kuuroja, huonokuuloisia, kuuroutuneita tai

kuulevia. He asuvat eri puolilla Suomea. On päivähoitolapsia, koululaisia, opiskelijoita, työssä käyviä, työttömiä ja eläkeläisiä; yksin asuvia ja perheellisiä, avo- tai avio puolisoita, vanhempia ja adoptiovanhempia. Viittomakieliset työskentelevät monilla aloilla: hoivapalvelussa, tietotekniikan parissa tai metallialalla, opetus- ja tutkimus töissä ja vaikuttajinakin. Viittomakieliset voivat kuulua vähemmistöihin: suomenruotsalaisiin, maahanmuuttajiin, uskonnollisiin tai seksuaalisiin vähemmistöihin. Joukossa on hyvin menestyviä, syrjäytymisuhan alla eläviä ja yhteiskunnan väliinputoajia. Ei myöskään pidä unohtaa kuurosokeita eikä liikunta- ja kehitysvammaisia. Tästä kirjavataustaisesta joukosta on pitkään totuttu käyttämään nimitystä *kuurojen yhteisö*. Aivan viime vuosina tämän termin rinnalla on vähitellen alettu käyttää ilmausta *viittomakielinen yhteisö*. (Kuurojen Liitto 2010, 9.) Tällä kappaleella halusimme tuoda esiin lähinnä vapaa-ajan palveluita tuottaville yrityksille tiedotteeksi, että vaikka viittomakielinen yhteisö on pieni, ovat sen jäsenet lähes yhtä laaja-alainen joukko kuin kuulevatkin. Ainoa rajoite heillä on heidän kuuroutensa, jonka vuoksi he tarvitsevat käännös- ja tulkkauspalveluita, joita me viittomakielen tulkkeina tarjoamme.

Viittomakielinen yhteisö rakentuu kolmen vahvan peruspilarin – kielen, kulttuurin ja identiteetin – varaan. Yhteisön jäsenet kokoontuvat siellä, missä viittomakieltä käytetään. Yhteiset kokemukset, historia ja elämäntapa sitovat heitä yhteen. Siksi viittomakieliset määrittelevätkin itsensä kieli- ja kulttuurivähemmistöksi. Monet viittomakieliset kokevat itsensä myös maailmankansalaisiksi, koska kokemus kuurona kuulevien parissa elämisestä ja oman kielen erilaisuus ympäröiviin puhuttuihin kieliin verrattuna yhdistävät yli rajojen. (Kuurojen Liitto 2010, 9.)

Nimityksen kuuro ja viittomakielinen ovat ryhmään itse kuuluvien hyväksymät termit – siten ne ovat yleisestikin hyväksyttävissä. Kuurojen ryhmään kuuluvat viittomakieliset ja viittomakielisessä kulttuuripiirissä elävät ihmiset, joilla on jonkinasteinen kuulovamma. Vamma ei määrittele kuuroja yhteiseksi ryhmäksi vaan viittomakieliset muodostavat yhteisönsä käyttämänsä kielen ja samankaltaisten elämäkokemusten perusteella. Lisäksi termi kuurous tarkoittaa heille kuulumista etniseen ryhmään, kieli- ja kulttuurivähemmistöön, eikä vamman astetta. Niinkin poliittisesti korrekrit termit kuin kuulovammainen tai huonokuuloinen voivat kuurojen mielestä olla loukkaavia, koska ne viittaavat kantajiensa jonkinlaiseen vammaan. Terve kuuro ei koe, että häneltä puuttuu mitään. Hän ei välttämättä koe, että on asioita, joita hän ei saa tai voi tehdä,

koska on kuuro. Kuuro-sana viittaa toki myös siihen, että kuuroilta puuttuu kuulo, mutta itse sana ei kanna lisämerkitystä, että kuulon puuttuminen tarkoittaisi, ettei kuuro ihminen voisi elää täysipainoista elämää. (Malm & Östman 2000, 11.) Kokemustemme mukaan aivan samalla tavalla puhuttaessa mistä tahansa vammaisryhmästä, sana vammainen koetaan negatiiviseksi, esimerkiksi liikuntavammaiset toivovat itseään kutsuttavan liikuntarajoitteisiksi, niin myös kuurot haluavat jättää itsestään negatiivisen vammaisuutta ilmaisevan sanan pois.

Kuurot ovat aina tavanneet toisiaan säännöllisesti, yhteisöllä on oma kielensä ja yhteisössä on kautta aikojen opittu toinen toisiltaan. Ensimmäiset varsinaiset kuurojen järjestöt kuitenkin syntyivät 1800-luvulla ja 1900-luvun alussa. Todennäköisesti vanhin kuurojen järjestö perustettiin Ranskaan vuonna 1838. Pohjoismaihin ensimmäiset kuurojen yhdistykset perustettiin 1860-luvulla. (Wallvik 2000, 48.) Suomessa kuurojen yhteisön historia on saanut alkunsa koulun perustamisesta. Suomalaisen kuurojen opetuksen isä ja samalla kuurojen yhteisöjen ja kulttuurin perustaja on varhaisessa lapsuudessaan kuuroutunut mies, Carl Oscar Malm (1826–1863). Hän avasi Porvooseen ensimmäisen kuurojen koulun v. 1846 (Kuurojen liitto ry 2008b).

3.3 Tulkkauspalvelu viittomakielisille

Tulkkaus on yksi tärkeimmistä viittomakielisten kuurojen saamista palveluista, sillä se avaa mahdollisuuksia yhdenvertaiseen osallistumiseen ja tiedonsaantiin. Parhaimmillaan tulkkaus on väylä kielellisten oikeuksien ja ilmaisuvapauden toteutumiseen, jolloin myös itsenäinen päätöksenteko ja oman elämän hallinta vahvistuvat. Yhteiskunnan kustantama tulkkipalvelu käynnistyi vuonna 1979, ja sitä kehitetään edelleen: tulkkipalvelu siirtyi kuntien sosiaalitoimesta Kansaneläkelaitokseen (Kelaan) vuonna 2010. Tulkkipalvelua koskevat määräykset on irrotettu vammaispalvelulaista, ja niistä säädettiin uusi, erillinen laki, joka tuli voimaan 1.9.2010 (laki vammaisten henkilöiden tulkkauspalvelusta 133/2010; HE 220/2009). Samalla lain nimessä tuli käyttöön uusi termi *tulkkauspalvelu* aiemmin vakiintuneen *tulkkipalvelun* rinnalle. (Kuurojen Liitto 2010, 41.)

Oikeus tulkkauspalveluun on henkilöllä, jolla on kuulo-näkövamma, kuulovamma tai puhevamma ja joka vammansa vuoksi tarvitsee tulkkausta työssä käymiseen, opiskelemaan, asiointiin, yhteiskunnalliseen osallistumiseen, harrastamiseen tai virkistykseen (laki 133/2010, 5§). Kuulo-näkövammaisella henkilöllä on oikeus saada vähintään 360 ja kuulo- tai puhevammaisella vähintään 180 tulkkaustuntia kalenterivuoden aikana. Yksilöllisen tarpeen mukaan tunteja voidaan myöntää lisää (6§). (Kuurojen Liitto 2010, 41.) Tietojemme mukaan vielä nykypäivänä tavallisesti viittomakielinen kuuro tilaa itselleen tulkin sitä tarvitessaan. Tulkki tilataan viittomakielen tulkkien välityskeskuksesta. Myös palvelun tuottaja tai tilaisuuden järjestäjä voi halutessaan tilata tulkin. Opinnäytetyömme on yksi esimerkki tilanteesta, jolloin palvelun tarjoaja tilaa viittomakielen tulkkauksen ja näin ollen mahdollistaa kaikille esteettömän osallistumisen vapaa-ajan palveluun.

Oppimamme mukaan tarjolla on asioimis- sekä opiskelutulkkausta, etätulkkausta ja kääntämispalveluita. Lisäksi tarjolla on niin kutsuttua kolmannen tahon tulkkausta. Tällä tarkoitetaan sitä, että kolmas taho, esimerkiksi sairaala tai poliisi tilaa tulkin tietäessään kuuron asiakkaan saapuvan. Kun kolmas taho toimii tulkin tilaajana, niin he ovat myös tulkin maksajat. Kolmannen tahon tilauksissa viranomaisilla on velvoite tilata tulkki. On myös tilanteita, joissa esimerkiksi teatteri tai museo tilaa tulkin, mutta heillä ei ole lakisääteistä velvoitetta tulkin tilaamiseen. Uskomme tämän käytännön syntyneen, jotta tulkin tilaaminen ei aina jäisi kuurojen itsensä järjestettäväksi. Mielestämme viranomaisvelvoite tulkin tilaamiseen tasaa myös kuurojen tasa-arvoisuutta kuulevanväestön kanssa. Haluamme opinnäytetyössämme painottaa kuurojen ja kuulevien välistä tasavertaisuutta, jota tulkkien käytön avulla voidaan parantaa.

4 VAPAA-AJAN PALVELUIDEN ESTEETTÖMYYS

Opinnäytetyömme ajatuksena oli tuottaa produktina esteetöntä ja saavutettavaa vapaa-ajan palvelua viittomakielisille. Tässä luvussa esittelemme esteettömyyden ja saavutettavuuden käsitteet. Lisäksi käsittelemme niiden yleistä toteutumista Suomessa. Pohdimme esteettömyyden toteutumisen ja toteutumattomuuden syitä omien

kokemustemme sekä tietojemme mukaan. Mielestämme esteettömyyden ja saavutettavuuden tärkeys unohtuu ihmisiltä usein ja sen seurauksena eri ihmisryhmiä saataan tiedostamatta syrjäyttää erilaisten palveluiden parista. Kokemuksemme osoittaa, että jakamalla tietoa erilaisista ihmisryhmistä, tällaista tiedostamatonta syrjintää voidaan ehkäistä ja esteettömyyttä lisätä.

Esteettömyys ja saavutettavuus ovat yhdessä kaksi tärkeää tekijää, kun tavoitellaan kaikille avointa ja toimivaa yhteiskuntaa palveluineen, tilaisuuksineen ja ympäristöineen. Esteettömyydestä puhuttaessa pääpaino on yleensä nimenomaan rakennetun ympäristön esteettömyydessä, mutta käsite on kuitenkin paljon laajempi kokonaisuus. Kokonaisuudessaan esteettömyys tarkoittaa ympäristön lisäksi myös kansalaisten sujuvaa osallistumista työntekoon, harrastuksiin, kulttuuriin ja opiskeluun. Lisäksi se merkitsee palvelujen saatavuutta, välineiden käytettävyyttä, tiedon ymmärrettävyyttä ja mahdollisuutta osallistua itseään koskevaan päätöksen tekoon. (Invalidiliitto 2010.)

Saavutettavuudesta puhuttaessa huomioidaan myös ympäristön esteettömyys, tilanteiden saavutettavuus eri aistien avulla, tiedon ja tiedotuksen saavutettavuus, taloudellinen saavutettavuus sekä sosiaalinen ja kulttuurinen saavutettavuus. Asioiden saavutettavuuteen vaikutetaan päätöksenteon ja avoimien asenteiden avulla. (Valtion taidemuseo 2008.) Kulttuuri on saavutettavaa, kun erilaiset yleisöt voivat osallistua siihen mahdollisimman helposti ja esteettömästi. Hyvin saavutettava palvelu on kaikkien ulottuvilla, ja se tarjoaa mahdollisuuden osallistumiseen sekä elämyksiin yksilöiden erilaisista ominaisuuksista riippumatta. Saavutettavuus merkitsee osallistumisen mahdollisuutta kaikille ihmisille. Saavutettavuus tarkoittaa myös ihmisten yhdenvertaista kohtelua ja syrjimättömyyttä. (Opetusministeriö 2006, 7.)

4.1 Esteettömyyden lailliset perusteet

Perustuslain 6§:n 1 ja 2 momentin mukaan ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä eikä ketään saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammai-

suuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Suomen ihmisoikeuspolitiikan painopiste on syrjinnän vastaisessa toiminnassa, minkä ansiosta Suomi keskittyy tukemaan kaikkien perustuslain määrittelemien ihmisoikeuksien yhdenvertaista toteutumista. (Ulkoasiainministeriö 2009, 7,175.) Ymmärryksemme mukaan Suomen ihmisoikeuspolitiikan tarkoituksena on siis tukea tasa-arvoisesti yhteiskunnassamme niin molempien sukupuolten edustajien, lapsien, vammaisten kuin kielivähemmistöjen edustajia. Opinnäytetyömme tarkoituksena on ihmisoikeuspolitiikan mukaisesti tukea yhteiskunnan eri edustajien palveluiden saatavuutta tarjoamalla viittomakielisille esteetöntä elokuvaa.

Yhdenvertaisuuslain lisänä Suomen laki kiinnittää huomiota vähemmistökielien asemaan noudattamalla Suomea sitovia kansainvälisiä ihmisoikeussopimuksia, jotka mainitsevat vähemmistökielten oikeudet. Esimerkiksi YK:n kansalais- ja poliittisia oikeuksia koskevan yleissopimuksen 27 artikla takaa vähemmistöihin kuuluville oikeuden nauttia omasta kulttuuristaan sekä käyttää omaa kieltään. Euroopan neuvoston alueellisia kieliä ja vähemmistökieliä koskeva peruskirjaa valvova komitea kiinnittää huomiota muun muassa tarpeeseen varmistaa sosiaali- ja terveydenhuoltopalveluiden saatavuus ruotsin- ja saamenkielellä. (Ulkoasiainministeriö 2009, 80.) Myös viittomakieliset ovat kielivähemmistö, jolle on yleissopimuksessa taattu oikeus käyttää omaa kieltään ja nauttia kulttuuristaan. Tästä huolimatta, käsityksemme mukaan, Euroopan neuvoston komitea ei ole alkanut huomioida viittomakielisten palvelujen saatavuutta. Kokemustemme mukaan Suomessa viittomakielisille ei tarjota viittomakielisiä sosiaali- ja terveydenhuoltopalveluita. Lisäksi mielestämme viittomakielisten vapaa-ajan palveluiden saanti on vähäistä. Haluaisimme, että komitea alkaisi huomioida enemmän myös viittomakielisten tarpeita, ja auttaisivat palveludentuottajia kehittämään viittomakielisiä palveluita. Palveluita voitaisiin kehittää esimerkiksi kannustamalla yrityksiä viittomakielisten palveluiden tai tulkkien käyttämiseen. Lisäksi yrityksille voitaisiin tarjota enemmän tietoisuutta viittomakielisistä, jolloin yritykset saattaisivat huomioida viittomakieliset paremmin palveluidensa suunnittelussa.

Vähemmistökielinen joukkoviestintä on myös ollut huomion kohteena ja halutaan, että viranomaiset kehittäisivät tätä edelleen. Myös vähemmistökielinen ja vähemmistökielten opetus on nostettu esille useimmissa Suomea koskevissa suosituksissa. (Ulkoasiainministeriö 2009, 80.) Suomi poikkeaa monista muista maista edukseen

siinä, että oikeutta omaan kielen ja kulttuurin koskevassa perustuslain 17§:ssä on nimenomainen maininta viittomakieltä käyttävien oikeuksista. Perustuslain 17.3§:n mukaan ”viittomakieltä käyttävien ja vammaisuuden tulkitsemis- ja käännösapua tarvitsevien oikeudet turvataan lailla”. Tällä pyritään turvaamaan vammaisille henkilöille mahdollisuus osallistua mahdollisimman sujuvasti yhteiskunnan toimintaan. (Niemi 2006, 248.) Meidän kokemustemme ja tietojemme mukaan pelkkä tulkkauspalvelu ei ole kuitenkaan riittävä. Monet tuntemistamme viittomakielisistä kaipaivat palveluita, joihin ei aina tarvitsisi ottaa tulkkiä mukaan. Tämä tarkoittaa ymmärryksemme mukaan muun muassa sitä, että he kaipaivat esimerkiksi palvelualan ihmisille viittomakielentaitoa, jotta kommunikaatio toimisi ilman tulkkiäkin.

4.2 Asenteiden vaikutus esteettömyyden toteutumiseen

Esteellisyys voi olla sekä asenteellista, tiedollista että fyysistä. Asenteellisuus näkyy esimerkiksi, kun esteettömyyttä ei oteta huomioon palveluiden tai muiden toimintojen suunnittelussa. Järjestävien tahojen ja palveluntuottajien tiedon puute saattaa aiheuttaa tahatonta esteellisyyttä sekä toiminnan että palveluiden saatavuudessa. Tiedottamista ja koulutusta esteettömyyskysymyksissä tarvitaan Suomessa paljon, kuten myös käytännön taitoja varmistaa esteettömyyden toteutuminen. Lähtökohtana palveluiden järjestämisessä ovat kaikille tarkoitetut yleiset palvelut, joita tarvittaessa täydennetään erityislainsäädännön perusteella. Tavoitteena on, että kaikki voivat elää ja toimia osana yhteisöä käyttäen yleisiä palveluita. (Ulkoasiainministeriö 2009, 154.)

Mielestämme jokapäiväisestä katukuvasta on nähtävissä, kuinka tietämättömyys ja pelko saattavat vaikuttavat ihmisten asenteisiin erilaisuutta kohtaan. Tiedämme, että asenteet vaikuttavat toisinaan ihmisiin niin, että he saattavat eristää erilaiseksi kokemansa ihmiset pois ryhmästään tai ainakin jättää heidät huomiotta. Myös yritykset saattavat eristää ihmisiä tai ihmisryhmiä palveluistaan ja tapahtumistaan tietämättömyytensä ja kokemattomuutensa vuoksi. Meidän kokemuksemme mukaan ihmisten eristämisen syynä tuntuu olevan yleensä juurikin tietämättömyys ja ymmärtämättömyys, eivätkä niinkään viha tai pelko erilaisuutta kohtaan. Tätä eristämiseen ajavaa tekijää voidaan onneksi kuitenkin ehkäistä helposti jakamalla ihmisille ja yrityksille

enemmän täsmällisempää tietoa eri ihmisryhmistä. Tiedämme myös, että lait yrittävät taata ihmisille tasa-arvon, mutta kokemuksemme kertoo, että todellinen tasa-arvo ja sen kunnioittaminen lähtee kuitenkin meistä ihmisistä itsestämme ja meidän päätöksistämme sekä teoistamme. Kuitenkin oikeanlaisten ja hyvien päätösten teko on vaikeaa, jos ei ole tietoa tai kokemusta, mihin päätöksensä perustaa. Ihmisten asenteiden muuttamisen kannalta tiedon ja taidon jakaminen on mielestämme siis olennaista. Tiedonpuutteen vaikutuksia ihmisten asenteisiin käsitellään samoin tavoin myös Meille Saa Tulla –internet-sivulla (2011), jossa käsitellään rasismia ja eriarvoisuuden vaikutuksia yhteiskuntaan.

5 ELOKUVA JA SEN SAAVUTETTAVUUS

Opinnäytetyömme on suunnattu vapaa-ajan palveluita tuottaville yrityksille sekä viittomakielen tulkeille ja tulkkioiskelijoille. Tulkkeja ja tulkkioiskelijoita ajatellen, kerromme tässä luvussa elokuvasta, sen synnystä ja sen yhdestä ilmenemismuodosta eli animaatioelokuvasta. Animaatioelokuvasta kerromme lyhyesti, koska opinnäytetyömme produktina tulkaamamme elokuva oli animaatioelokuva. Käsittelemme tässä luvussa myös elokuvien ja televisio-ohjelmien saavutettavuutta kertomalla niiden tekstittämisestä, kääntämisestä ja tulkaamisesta. Tämä osio on tarkoitettu tiedotteeksi vapaa-ajan palveluita tuottaville yrityksille, mutta myös viittomakielen tulkeille, jotka ovat asiasta kiinnostuneet.

Nykyaikana audiovisuaaliset esitykset ovat jatkuvasti yhä suurempi osa arkipäiväämme ja niillä on aina vain tärkeämpi rooli siinä, kuinka määrittelemme omaa identiteettiämme ja miten suhtaudumme muihin. Elokuvat ilmentävät syntykulttuuriaan kuvin, sanoin ja äänin, mikä vaikuttaa voimakkaasti siihen, millaisia mielikuvia ja käsityksiä katsojan mieleen piirtyy kulttuurista, jossa elokuva on syntynyt. (Kokkola 2007, 202.) Mielestämme elokuvien vaikutusalue ihmisen elämässä on suuri muun muassa niiden informatiivisuuden vuoksi. Ne vaikuttavat ihmisten asenteisiin sekä ajatuksiin maailmasta ja toisista ihmisistä. Toisinaan ne myös saattavat auttaa ihmisiä ymmärtämään toisiaan paremmin, koska useat elokuvat ja televisio-ohjelmat pitävät sisäl-

lään tietoa eri kulttuureista ja ihmisryhmistä. Elokuvat ja televisio-ohjelmat yleensä jakavat jatkuvasti eri asioista uutta tietoa ja kokemusta, jonka saamiseen kaikilla ihmisillä on tasa-arvoinen oikeus. Mielestämme niin elokuvien, televisio-ohjelmien kuin muidenkin vapaa-ajan palveluiden tulisi olla kaikkien ihmisten saavutettavissa, jotta tiedon saanti olisi kaikille mahdollista ja avointa.

5.1 Elokuvan kehitys

Ideaa elokuvasta alettiin kehittämään jo 1800-luvun lopulla, kun teollistumisen ja kaupungistumisen yleinen kehitys oli saavuttanut yhden räjähdyspisteistään. Tuolloin maailmaan ilmestyi yhtäkkiä kaupunkeja, ja niihin ihmisiä valtavasti enemmän kuin vuosikymmentä aikaisemmin. Näin ollen vakiintuneet massahuvit, eli varietee, teatteri, sirkus, ooppera ja operetit eivät enää riittäneet. (Von Bagh 2004, 18–22.) Elokuvan virallisen historian katsotaan alkaneeksi joulukuussa 1895 kun ranskalaiset Lumièren veljekset Louis ja Auguste järjestivät Pariisissa lyhyen elokuvaesityksen, jossa nähtiin elokuvia esimerkiksi työläisten poistumisesta tehtaasta ja junan saapumisesta asemalle. (Nummelin 2009, 9.)

Nykypäivän elokuvia muistuttavat juonelliset elokuvat syntyivät 1900-luvun alussa. Ensimmäisenä nykyaikaisena kertovana elokuvana pidetään Edwin S. Porterin *Suurta Junaryöstöä* vuodelta 1903. Ensimmäisistä tehdyistä elokuvista puhutaan usein mykkäelokuvina, koska niissä ei kuulla lainkaan näyttelijän ääntä. Mykkäelokuvat olivat yleensä myös mustavalkoisia. Äänielokuva syntyi 1920-luvun lopulla ja värillinen filmi teki läpimurtonsa 1930-luvulla. (Nummelin 2009, 19–24.) Äänen tuleminen elokuvaan muokkasi elokuvien tyyliä huomattavasti. Mykkäelokuvissa näyttelijä kertoi juonen ilmeidensä ja eleidensä avulla, mutta äänielokuvissa asiat kerrottiin puheella. Ääni muutti elokuvat paikallaan pysyvimmiksi, vähemmän eleettömiksi ja ilmeikkäiksi. (Von Bagh 2004, 151–164.) Nykyaikaiset elokuvat ovat selkeästi vanhoja mykkäelokuvia ilmeettömämpiä ja eleettömämpiä, minkä vuoksi mielestämme ilman ääntä niiden juonta on kovin vaikea hahmottaa. Käsityksemme mukaan tämän vuoksi äänen tuleminen elokuvaan on ollut yksi kuuroja elokuvien ja viihteen parista syrjäyttävä tekijä. Onhan itsestään selvää, että mikäli näyttelijät valkokankaalla eivät elehdi ja il-

mehdi selkeästi, vaan koko juoni rakennetaan repliikkien varaan, on ilman kuuloa tai elokuvan äänen kuulemista vaikea ymmärtää elokuvan tapahtumia.

5.2 Animaatioelokuvat

Animaatioelokuvalla tarkoitetaan yleensä piirrettyä elokuvaa ja sen ymmärretään usein olevan tarkoitettu vain lapsille, mutta kuitenkin animaatio on muutakin. Sana ”animaatio” tulee latinan kielestä ja tarkoittaa `elävöittämistä`. Piirrettyjen animaatioiden lisäksi on esimerkiksi savianimaatioita, nukkeanimaatioita ja leikeanimaatioita. Ensimmäiset animaatiot tehtiin 1800-luvun lopulla. Yhtenä esimerkkinä esimerkiksi englantilaisen Arthur Merlbourne Cooperin tekemä tulitikku-ukkoanimaatio *Matches* vuodelta 1899. (Nummelin 2009, 98.) Kuitenkin ensimmäisen tunnetun animaation on sanottu olevan tuntemattoman amerikkalaisen tekijän *Enchanted Drawing* noin vuodelta 1900. Nimensä mukaisesti se esittää animaation ihmeen: taitelijan piirtämä kuva alkaa taianomaisesti elää. (Von Bagh 2004, 677.)

Väri- ja äänianimaation historia alkaa 1920-luvulta, kun vuonna 1920 tehtiin ensimmäinen värillinen animaatio *The Debut of Thomas Cat* elokuva. Vuonna 1928 Walt Disney valmisti ja esitti ensimmäisen äänielokuvan *Höyrylaiva Villen*. Vuonna 1937 Disney teki myös ensimmäisen pitkän värianimaatioelokuvan *Lumikki ja seitsemän kääpiötä*. Animaatiot olivat alussa harvinaista katsottavaa niiden tekemisen hitauden ja kalleuden takia, sillä animaation jokainen kuva piti piirtää erikseen. Vuonna 1914 syntynyt tekniikka nopeutti tekoa mahdollistamalla piirrosten uudelleen käytön. Tietokoneanimaation tulo myöhemmin helpotti ja halvensi animaation tekoa, minkä ansiosta animaatioelokuvien määrä on kasvanut. Ensimmäisiä todella suosittuja tietokoneanimaationa tehtyjä elokuvia on John Lasseterin *Toy Story* vuodelta 1995. Nykyään vuodessa tehdään useita animaatioelokuvia ja ne ovatkin olennainen osa elokuvateattereiden ensi-iltavalikoimaa. (Nummelin 2009, 98–106.) Opinnäytetyömme produktina tulkaamamme elokuva *Nukkumatti - Seikkailu unimaassa* oli animaatioelokuva. Tulkaamamme elokuva ei kuitenkaan ollut kokonaan pelkkää animaatiota, vaan siinä vuorottelivat tavallinen filmielokuva ja animaatio.

5.3 Tekstittämispalvelut

Tietävästi BBC:n televisiokanava otti ensimmäisenä televisio-ohjelmien tekstittämispalvelun kokeiluunsa vuoden 1972 alussa. 1980-luvulla muut eurooppalaiset maat kuten Belgia, Italia, Saksa ja Hollanti pääsivät kiinni kehitykseen ja alkoivat tuottaa omia tekstityspalveluitaan tarjoamalla tekstitetyjä ohjelmia. Tästä huolimatta kautta Euroopan tekstitetyjä ohjelmia tarjotaan edelleen rajallisesti, vaikkakin teknologian kehityksen ansiosta tekstittäminen on lisääntynyt useissa maissa ja palvelua on saatavissa vähintään internetin kautta. Tekstityspalveluiden kehittämistä pidetään suurena edistysaskeleena kuurojen ja huonokuuloisten tasa-arvoisuuden saavuttamisessa. (Remael 2007, 24–27.) Median saavutettavuus kuurojen keskuudessa onkin kasvanut viimeisen vuosikymmenen aikana, kun tekstittäminen on vakiintunut kohtalaisen hyvin useimpiin maihin, ja palvelun käyttö on vahvistunut televisiossa. Tänä päivänä myös useimmista elokuvista ja DVD:istä löytää myös tekstitykset. (Neves 2007, 89.)

Televisio-ohjelmien sekä elokuvien tekstittämistä on ollut olemassa yli neljäkymmentä vuotta, ja tekstitysten käyttö televisiokanavilla on levinnyt maailmanlaajuisesti. Nykypäivänä tekstityspalveluiden suosio on kasvanut eritoten kuurojen ja huonokuuloisten parissa ja tänä päivänä onkin alettu puhumaan erikseen kuulovammaistekstityksistä, joita tehdään nimenomaan kuuroja ja huonokuuloisia varten. Tekstityspalveluiden kehityksen ansiosta kuurojen halu päästä osalliseksi informaationkulkuun ja viihteeseen on kasvanut. Siltikään kaikkialla maailmassa palveluiden tilanne ei valitettavasti ole tasa-arvoinen ja kuurojen mielestä mediassa ei käytetä tekstityspalveluita riittävästi tasa-arvon takaamiseksi. (Remael 2007, 23–24.)

Huolimatta siitä, että Suomessa laki velvoittaa Yleisradiota tuottamaan televisiopalveluita saameksi, romani- ja viittomakielellä sekä soveltuvin osin myös muiden kieliryhmien kielillä, on tekstitysten ja muiden palveluiden tarjonta vähäistä (Lepola, Joronen & Aaltonen 2007, 155). Tiedämme, että viittomakielisille televisio- ja elokuvapalveluiden tarjonta ei ole laajaa Suomessa. Olemme myös huomanneet, että viittomakielisiä ohjelmia ei ole juuri tarjolla missään. Mielestämme tekstityspalveluitakin voisi parantaa ja niiden määrä lisätä. Olemme nimittäin huomanneet, että Suomessa tekstitehtään aktiivisesti ulkomaalaisia televisio-ohjelmia ja elokuvia, mutta suomenkielisiä

ohjelmia ja elokuvia tekstitetään harvoin. Yleisradio tarjoaa toisinaan myös suomenkielisiin ohjelmiin ja elokuvaan tekstityksen tekstitelevision kautta, mutta käsityksemme mukaan palvelun saatavuus ei ole yleistä. Kaupalliset kanavat, kuten MTV3 tai Nelonen, tarjoavat huomioidemme mukaan suomenkielisiin ohjelmiinsa tai elokuviinsa tekstitystä harvoin. Huomioidemme mukaan myös elokuvateattereissa suomenkieliset tekstitykset suomenkielisessä elokuvassa ovat harvinaisia. Lisäksi olemme huomanneet, että monista DVD:lle julkaistuista elokuvista löytyvät tekstitykset, mutta tekstitysvaihtoehtona harvemmin tarjotaan viittomakielistä käännöstä. Joskus jopa suomenkielinen tekstitys puuttuu.

5.4 Ohjelmien ja elokuvien kääntäminen ja tulkkaukset

Tiedämme, että televisio-ohjelmien ja elokuvien kääntäminen tai tulkkaukset eivät ole uusia ilmiötä. Olemme huomanneet, että useat Euroopan maat kääntävät suurimman osan ulkomaisista televisio-ohjelmista ja elokuvista omalle kielelleen, ja nauhoittavat uuden ääniraidan vieraskielisen äänen päälle. Tiedämme myös, että Suomessa tällaista samanlaista dubbaustekniikkaa käytetään lähes kaikissa lastenelokuvissa, joissa elokuvien vuorosanat käännetään kohdeyleisön äidinkielelle. Huomioidemme mukaan kuitenkin ohjelmien ja elokuvien tulkkaukset, erityisesti viittomakieliset tulkkaukset, näkee pääsääntöisesti vain suljetuissa ympäristöissä. Tällaisia ympäristöjä ovat esimerkiksi koulut, päiväkodit tai eri ryhmien varaamat näytökset. Ohjelmien ja elokuvien tulkkauksella ei kuitenkaan juuri ole julkista näkyvyyttä.

Kääntämisen ja tulkkauksen erona on toteutusprosessi. Kääntäminen on yleensä tulkkaukseen pidempi prosessi, jossa hiotaan ja mietitään käännösratkaisuja useaan otteeseen. Tulkkaukset taas on hetkeen ja tilanteeseen sidottua, sitä ei hiota ja mietitä, vaan se tuotetaan yhdessä hetkessä eikä sitä voi jälkikäteen enää korjata. (Hytönen & Rissanen 2006, 21–23.) Suomessa Yleisradion velvoitteena on tuottaa palveluja myös viittomakielisille esimerkiksi järjestämällä viittomakielisiä, viittomakielelle käännettyjä tai tulkattuja ohjelmia sekä tekstitettyjä ohjelmia. Kuitenkin viittomakieliset uutiset ovat tällä hetkellä lähes ainoa viittomakielinen ohjelma televisiossa, vaikka viittomakielisillä olisi kiinnostusta seurata myös muita ohjelmia kuten esimerkiksi viih-

dettä. Tästä huolimatta yleisradio tai kaupalliset televisioyhtiöt eivät ole toistaiseksi kiinnostuneita tuottamaan viittomakielisiä tai viittomakielelle käännettyjä ohjelmia. He kuitenkin tiedostavat, että yhdenvertainen tiedonsaanti on tärkeää kuuroille, jotta he voivat seurata ajankohtaisia teemoja syvällisemmin ja muodostaa mielipiteensä asioista. (Kuurojen Liitto & Kotimaisten kielten tutkimuskeskus 2010, 58.)

Tasa-arvoinen tiedonsaanti on mielestämme yksi tärkeimpiä saavutettavuuden osaluokkia. Uskoaksemme tällä hetkellä viittomakielisten tiedonsaanti ei ole tasa-arvoista kuulevanväestön kanssa. Tähän syynä on esimerkiksi se, että kuuroilla ei ole kuulon puutteensa vuoksi samanlaista esteetöntä mahdollisuutta kokea kaikkia elokuvia ja televisio-ohjelmia kuin kuulevilla. Tekstitysten puuttuminen on mielestämme yksi iso ongelma, mutta toisena ongelmana mielestämme on viittomakielisten ohjelmien sekä viittomakielelle käännettyjen ja tulkattujen ohjelmien ja elokuvien vähyys. Kaisa Alanne (2011), Kuurojen Liiton Kehittämisoikeuden johtaja, toteaa myös Helsingin sanomien kirjoittamassaan artikkelissaan, että printtimedia ja verkkosivujen tekstit eivät korvaa viittomakielisille omalla äidinkielellään tarjottavaa tietoa. Samassa lehtiartikkelissa Alanne sanoo, että viiden minuutin pituiset viittomakieliset uutiset televisiossa eivät riitä tilanteiden seuraamiseen yhdenvertaisella tavalla muiden kansalaisten kanssa.

Mielestämme erityisesti kotimaiset ja lapsille suunnatut elokuvat ovat ongelmallisia viittomakielisten kannalta, sillä niissä harvemmin huomioidemme mukaan on tekstityksiä, viittomakielisiä käännöksiä tai tulkkausta. Tämä on mielestämme harmillista, sillä tekstitysten tai viittomakielisen käännöksen puuttuessa elokuvat jäävät monille kuuroille saavuttamattomiksi. Erityisesti kuurot lapset, jotka eivät osaa vielä edes lukea, jäävät monien elokuvien ulkopuolelle, kun niissä ei ole viittomakielistä käännettä. Olemme huomanneet, että televisio tarjoaa toisinaan viittomakielelle tulkattuja ohjelmia, mutta loppuun asti mietittyjä viittomakielisiä käännöksiä televisio tai muu media tarjoaa hyvin harvoin.

Uskomme, että koska viittomakieliset saavat hyvin vähän informaatiota omalla äidinkielellään, vaikuttaa se siihen, että useat viittomakieliset jäävät lähes täysin paitsi useista yhteiskunnallisista asioista ja tapahtumista. Myös tallenteita viittomakielisistä käännöksistä löytyy todella vähän, tai ne ovat yksityiskäytössä. Viittomakielelle tulkattuja elokuvia tai televisio-ohjelmia ei taas yleensä tallenneta lainkaan. Olli Saarelan

ohjaama Röllä ja Metsänhenki – elokuva (2001) on ollut yksi hyvin näkyvä edistysaskel viittomakielisen käännöksen tallentamisessa. Kyseisessä elokuvassa elokuvan DVD:ltä löytyy elokuvan viittomakielinen käännös tekstitysvalikosta. Elokuva katsottaessa käännös näkyy elokuvan päällä pienenä videokuvana ruudun alareunassa. Ohjelman päälle, yleensä oikeaan alanurkkaan liitetty pienempi videokuva on yleinen tapa toteuttaa teknisesti viittomakielinen käännös ja tulkkaus (Kuurojen Liitto ry & Kotimaisten kielten tutkimuskeskus 2010, 58).

6 ELOKUVATULKKAUKSEN TOTEUTUS

Opinnäytetyömme on suunnattu viittomakielen tulkkiopiskelijoille, viittomakielen tulkeille sekä yrityksille, jotka haluavat tuottaa esteetöntä vapaa-ajan palvelua. Niin viittomakielen tulkkveja kuin palvelun tuottajia ajatellen kerromme tässä luvussa, kuinka olemme toteuttaneet elokuvatulkkausemme. Tämä luku on yksi esimerkki siitä, kuinka tulkit ja palveluntuottajat voivat toimia yhteistyössä mahdollistaen elokuvatulkkauksen.

Elokuvatulkkauksen idean suunnittelun aloitimme jo loppusyksystä 2010. Suunnitelimme kahdestaan sekä yhteistyössä elokuvateatteri Starin kanssa, mitä kaikkea meidän tulisi tehdä ennen kuin olisimme valmiit tulkkamaan koko illan elokuvan yleisölle. Tehtävien asioiden listaamme kuului muun muassa harjoittelua, elokuvaa seuraavalle yleisölle jaettavan palautelomakkeen teko, tulkattavaan elokuvaan tutustuminen ja sen katsominen, tilaisuuden päivämäärän sopiminen, tilaisuudesta tiedottaminen sekä tarvittavien välineiden hankkiminen ja niiden järjestäminen paikan päälle.

Aloitimme opinnäytetyömme produktin toteuttamisen päättämällä yhdessä elokuvateatteri Starin kanssa päivän, jona elokuvatulkkaus toteutettaisiin. Saimme ehdottaa itsellemme sopivia päiviä ja kellonaikoja. Ehdotimme ensimmäisenä tulkkauksen toteutuspäiväksi perjantaita 4.2.2011 ja esityksen ajankohdaksi iltaa kello neljän jälkeen. Halusimme toteuttaa tulkkausemme viikonloppuna ilta-aikaan, jolloin useam-

milla ihmisillä olisi aikaa käydä elokuvissa. Ajattelimme, että esitys tapahtuisi perjantaina, jotta vanhemmat pääsisivät paikalle paremmin lastensa kanssa, mikäli esitys olisi valtaväestön työajan jälkeen. Perjantai 4.2. sopi Starille myös. Kellonajaksi he kuitenkin ehdottivat kello 18.00, jolloin ihmiset ehtisivät käydä työpäivän päätteeksi ensin kotonaan.

6.1 Harjoittelu elokuvatulkkausta varten

Päätimme aloittaa elokuvatulkkaukseen valmistautumisen tammikuun alussa 2011 harjoittelemalla elokuvien tulkkaamista. Otimme itseltämme muutamia koko perheen elokuvia, joita tulkkasimme yhdessä ja tutustuimme toistemme tulkkaustyyliihin. Tavoitteenamme oli harjoittelun kautta muokata tulkkaustyyliämme yhteneväiseksi *Nukkumatti - Seikkailu unimaassa* elokuvatulkkausta varten. Paritulkkauksessa tulkkauksen työtaakka jaetaan tasapuolisesti siten, että tulkit tulkkaavat vierekkäin ja vaihtavat aktiivista tulkkausvuoroa noin viidentoista minuutin välein. Työtaakan jakaminen auttaa tulkkeja jaksamaan pitkiäkin tilaisuuksia ja tulkkauksen laatu säilyy hyvänä. Paritulkkauksessa vain yksi tulkki tulkkaa kerrallaan ja toinen tulkki toimii hänen tukenaan. Tulkkien on yhdessä työskennellessään tärkeätä sopia yhteisistä pelisäännöistä, jotta yhteistyö olisi saumatonta ja tulkkaustyyli samanlainen. (Hynynen, Pyörre & Roslöf 2003, 78–79.) Paritulkkausta harjoitellessamme mietimme kokeilujen kautta, kuinka tuleva elokuva olisi viisainta tulkata huomioiden oma kestävyys. Tulimme nopeasti siihen tulokseen, että tulkkaisimme elokuvan kymmenen minuutin vuoroissa. Päätöksemme pohjautui siihen, että harjoittelumme osoitti elokuvatulkkauksen olevan raskasta elokuvien nopean sisällön, päällekkäin puhumisen ja useiden roolihahmojen vuoksi. Kokeilumme ansiosta huomasimme, että viidentoista minuutin mittainen jakso yksin tulkattavaksi oli liian pitkä aika ja vaikutti negatiivisesti tulkkauksen laatuun.

Tulkkauksen harjoittelun lisäksi teimme elokuvatulkkauksen jälkeen yleisölle jaettavan palautelomakkeen (liite 1) sekä valmistelimme lyhyen esittelyn itsestämme, opinäytetyöstämme sekä palautelomakkeestamme, jonka pidimme juuri ennen elokuvan alkua. Harjoittelimme esittelyosuuden pitämistä myös muutaman kerran, jotta se su-

juiisi itse tilaisuudessa. Palautelomakkeesta ja sen työstöstä kerromme tarkemmin alaluvussa 6.4.

6.2 Tulkatusta elokuvasta tiedottaminen

Yleisesti suurella osalla ihmisistä on hyvin vähän tietoa viittomakielestä, tulkkauksesta tai viittomakielisistä. Tämän vuoksi tulkin tavatessaan on tulkki heidän ensimmäinen kosketuksensa viittomakieliseen maailmaan. Tällöin tulkki joutuu toimimaan tiedottajana ja kouluttajana. Tiedottaminen on osa tulkin työtä. Tulkki voi myös jakaa tietoa ihmisille siitä kuinka tulkkien, tulkkauksen, viittomakielen ja viittomakielisten kanssa toimitaan. Toisinaan tulkin on pyydettävä tulkkaustilanteissa tiettyjä asioita, jotta tilaisuus onnistuisi myös tulkkausta käyttävien ihmisten kannalta. Tämän vuoksi tiedon jakaminen on tärkeää, että tulkin kanssa työskentelevät ymmärtäisivät tulkin toimintatapoja, vaatimuksia ja ymmärtäisivät tulkin ajattelevan myös viittomakielisen asiakaskunnan viihtyvyyttä ja tiedon saatavuutta. (Gebron 1996, 16–25.) Opinnäytetyössämme toimimme niin kouluttajina kuin tiedottajina. Kouluttajina toimimme palvelun tuottajaa ajatellen kertoessamme hänelle muun muassa viittomakielisistä sekä heidän yhteisötoiminnastaan.

Tiedottamisen osalta olimme sopineet elokuvateatteri Starin kanssa, että elokuvatulkkauksesta tiedottaminen jäisi pääsääntöisesti meidän vastuullemme. Näin siksi, koska meillä olisi tiedossamme ja käytössämme elokuvatulkkaustamme ajatellen hyvät foorumit. Tiedottaminen meidän osaltamme alkoi tammikuussa 2011, kun ilmoitimme elokuvatulkkauksesta Humanistisen ammattikorkeakoulun intranetissä HumakProssa. Lisäksi hyödynsimme sosiaalista mediaa perustamalla Facebookiin elokuvatulkkaustapahtuman, jossa mainostimme tilaisuutta ja pyysimme tuttaviamme osallistumaan siihen. Viikkoa myöhemmin laitoimme Oulun Tervaväylän koulun Lohipadon- ja Merikartanon yksiköihin viestiä, jossa mainostimme elokuvatulkkaustilaisuutta. Lopuksi tiedotimme elokuvasta myös tekstitelevisiossa Oulun Kuurojen yhdistyksen sivulla. Ilmoitus ilmestyi 31.1.2011 tekstitelevision sivulle 553.

Elokuvateatteri Star teki myös tiedotusta tahollaan ja ilmoitti tulkatusta *Nukkumatti*-elokuvasta internet-sivuillaan 2.2.2011 lähtien. Tähän ilmoitukseen Star käytti hyödykseen meidän tekstitelevisioon laittamaamme tiedotusta pyynnöstämme. Halusimme, että Starin internet-sivuilla olevan ilmoituksen termit olisivat oikein ja että ilmoituksesta kävisi selväksi tulkkien olevan opiskelijoita. Star lisäsi maininnan elokuvatulkkauksestamme myös 4.4.2011 ilmestyneeseen sanomalehti Kalevaan (liite 3). Tämä maininta löytyi elokuvateatteri Starin elokuvanäytöksistä kertovalta palstalta *Nukkumatti*-elokuvan kohdalta sanoin ”näytöksessä myös viittomakieli”.

Tiedottamisen viimeisenä osuutena meillä oli Oulun Kuurojen yhdistyksellä käynti, jossa tiedotimme yhdistystä tulevasta elokuvatulkkauksestamme. Halusimme käydä yhdistyksellä henkilökohtaisesti, koska tiesimme yhdistyksellä olevan aktiivista väkeä, joka osallistuu usein mielenkiinnolla erilaisiin tilaisuuksiin. Käynnin tarkoituksena oli siis halumme saada lisää katsojia elokuvatulkkauksellemme. Kävimme yhdistyksellä keskiviikkona 2.2.2011. Kerroimme esityksemme aluksi, millainen työ opinnäytetyö on ja miksi meidän pitää sellainen tehdä. Lisäksi kerroimme omasta opinnäytetyöstämme. Painotimme esityksessämme sitä, että haluamme tuottaa esteetöntä vapaaajan palvelua viittomakielisille murtamalla kielirajoja. Esityksessämme pääpaino oli kuitenkin elokuvatulkaustilaisuudesta tiedottaminen; kerroimme useasti, mitä tapahtuu, milloin tapahtuu ja missä tapahtuu. Kerroimme myös millainen elokuva on, ja elokuvan alhaisen ikärajan vuoksi perheen pienimmätkin ovat erittäin tervetulleita paikalle. Vastaanotto Oulun kuurojen yhdistyksellä oli positiivinen ja paikalla ihmisiä oli runsaasti.

Tiedottamisen osalta olisimme toivoneet aikaa löytyvän myös vierailuun Oulussa sijaitsevaan Tervaväylän kouluun Merikartanon yksikköön. Mikäli olisimme päättäneet elokuvatulkkauksen päivän aiemmin, olisimme halunneet käydä esittelemässä opinnäytetyöämme myös siellä. Tervaväylän koulun Merikartanon yksikkö on koulu kielihäiriöisille, sisäkorvaistuteoppilaille, viittomakielisille, kuulonäkövammaisille ja huonokuuloisille (Tervaväylän koulu 2011). Merikartanon yksikössä olisimme mielestämme saaneet markkinoitua elokuvatulkaustamme nimenomaan kohdeyleisölle, mutta valitettavasti ajan puutteesta päädyimme laittamaan vain sähköpostia yksikköön.

Lisäksi opinnäytetyömme tiedottamisen osalta harmittamaan meitä jäi Kaleva – lehdessä (ks. liite 3) julkaistun mainoksen sanavalinnat ”Näytöksessä myös viittomakieli”. Ilmaisimme selkeästi, että jokaisessa ilmoituksessa tulee näkyä, että olemme viittomakielen tulkkiopiskelijoita ja elokuvatulkkaus on osa opinnäytetyötämme. Lisäksi mainoksesta julkaistusta tekstistä ei käy ilmi, että elokuvassa yleensä edes on tulkkaus viittomakielelle. Olimme keskustelleet elokuvateatteri Starin johtajan kanssa ilmoituksesta ja sen sisällöstä, mutta valitettavasti pieneen lehti-ilmoitukseen ei kaikkia tarpeellista mahtunut, eikä lopulta julkaistu teksti kertonut lainkaan tarvittavia seikkoja. Meistä olisi ollut tärkeää, että ilmoituksessa olisi ollut maininnat sekä tulkkauksesta että tulkkeina toimisivat opiskelijat. Onneksi kuitenkin elokuvateatteri Starin internetsivuilla ollut ilmoitus oli asianmukainen ja siitä löytyi tarvittavat tiedot, sillä kyseinen ilmoitus oli pyynnöstämme kopioitu meidän tekstitelevisiolle laittamastamme ilmoituksesta.

6.3 Tulkkaustilaisuuden valmistelu

Ennen elokuvatulkkauksen toteutusta meidän täytyi käydä katsomassa tulkattava elokuva. Lisäksi meidän oli sovittava elokuvateatteri Starin kanssa tarpeellisista järjestelyistä tulkkaustamme varten. Kävimme katsomassa *Nukkumatti - Seikkailu uni-maassa* -elokuvan 2.2.2011 yksityisnäytöksessä, jossa katsojina olimme vain me kaksi. Elokuva katsoessamme kirjoitimme muistiin sanoja, joiden viittomat meidän tulisi tarkistaa. Kirjoitimme myös tärkeimpien roolihahmojen nimet muistiin, jotta voisimme keksiä heille viittomanimet liiallisen sormittamisen¹ välttämiseksi.

Usein tulkit tulkaavat esittävää taidetta siten, että he istuvat tai seisovat koko esityksen ajan yhdellä samalla paikalla. Tulkkien valitsema paikka voi olla esiintymislavan vasemmalla tai oikealla puolella tai erityisellä korokkeella, jossa tulkki on hyvällä etäisyydellä lavasta sekä yleisöstä. (Frishberg 1990, 141–143.) Olimme kertoneet elokuvateatteri Starin johtajalle jo lokakuussa Starissa vieraillessamme, että tarvitsemme opinnäytetyömme elokuvatulkkausta varten elokuvasaliin korokkeen tulkkaus-

¹ Viittomakielessä on jokaista kirjoitetun suomen kielen aakkosta vastaava viittoma. Yhdessä ne muodostavat ryhmän, jota kutsutaan sormiaakkosiksi. Kokonaisen lauseen, sanan tai lyhenteen esittämistä sormiaakkosin kutsutaan sormittamiseksi. (Vivolin-Karén & Alanne 2006, 11)

tamme varten. Perustelimme tarpeemme sillä, että salin valkokangas oli todella korkealla, joten elokuvaa sekä tulkkausta olisi vaikea seurata ilman koroketta. Starin johtaja lupasi rakentaa korokkeen meille kahdesta kolmenkymmenen sentin korkuisesta kuljetuslavasta ennen näytöksen alkua valkokankaan vasemmalle puolelle.

Paikallaan tulkkaavien tulkkien tulkkauspaikkaan kohdistetaan suoraan yleensä yksi valo, jotta tulkkaus näkyisi selkeämmin hämärässä salissa. Valo suunnataan usein joko neljäkymmenenviiden tai kuudenkymmenen asteen kulmassa tulkkausta tekeviin tulkkeihin, niin että heidän kädet ja kasvot näkyvät selkeästi. Valon tulisi olla riittävän lähellä tulkkeja ja tulkkien olisi hyvä näkyä kokonaan. On myös huomioitava, ette valo ole kenenkään katsojan tiellä eikä se saa haitata tulkkien tai esityksen katsomista. (Gebron 1996, 19, 69.) Elokuvateatteri Star ilmoitti meille, ettei heillä olisi liikuteltavia valaisimia käyttöömmme, minkä vuoksi järjestimme itse valaistuksen paikalle. Saimme käyttöömmme yleensä työmailla käytettävän lattiahaloogenivalaisimen, jonka valon kirkkauden uskoimme riittävän hyvin valaisemaan tulkit. Saimme valon asetteluun apua myös opinnäytetyömme tilaajalta. Asettelimme valon siis yhdessä Starin johtajan kanssa tulkkauslavan etualalle yhdelle salin istuimista niin, että valo valaisi tulkit hyvin. Lisäksi Starin johtaja tarkisti, ettei valo heijastunut valkokankaaseen ja vaarantanut elokuvan kuvan laatua.

Tulkit pukeutuvat usein tulkatessaan mustaan, mutta esittävää taidetta tulkatessa tulkit voivat hankkia itselleen yhteensopivan asun esityksen kanssa. On hyvä, jos tulkki huomioi esityksen kohdeyleisön ja miettii asuaan yleisön mukaiseksi. Lisäksi jos tulkkeja on paikalla useampi, olisi hyvä että heidän asunsa olisivat myös yhtenevät. Vaatetuksessa olisi hyvä huomioida myös, että tulkin vaatteet antavat käsille hyvän kontrastin, jotta viittominen näkyy. Esittävää taidetta tulkatessaan tulkit voivat huomioida vaatetuksen lisäksi myös hiusten ja meikin yhteensopivuuden esityksen kanssa. Tärkeätä on kuitenkin huomioida, että tulkin kädet ja kasvot näkyvät selkeästi. Tämän vuoksi on huomioitava etteivät hiukset voi olla silmillä peittämässä kasvon ilmeitä ja ettei meikki ole liian vahva ja häiritsevää. (Gebron 1996, 63–68.)

Tämän jälkeen meillä oli vaatetuksen yhteen sovittaminen elokuvan tyylin kanssa. Mietimme yhdessä vaatetustamme tarkemmin siten, että saisimme kiinnitettyä yleisön huomion tulkkaukseemme, erityisesti paikalla olevien lasten huomion. Halusim-

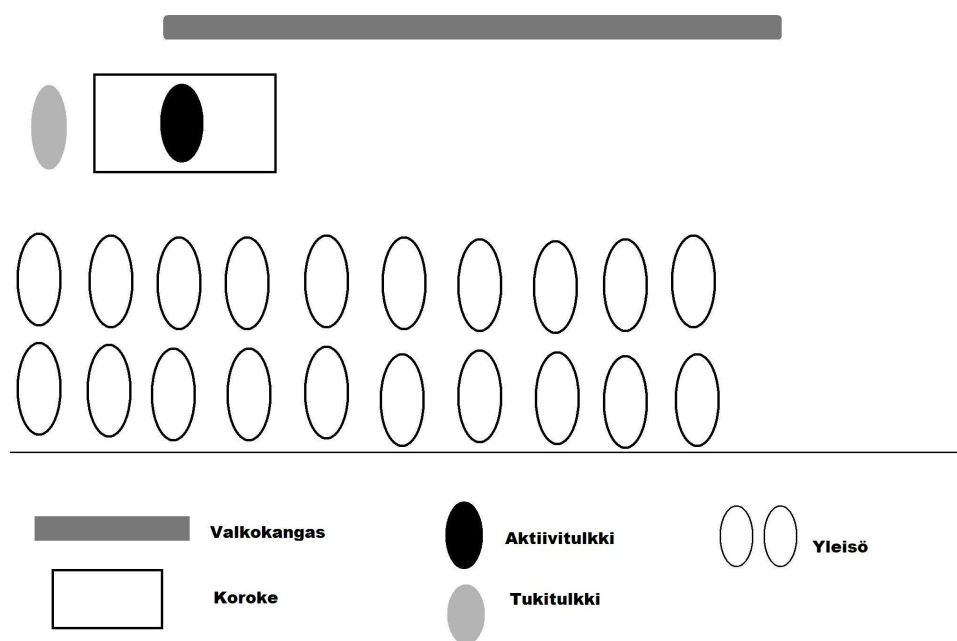
me jatkaa esteetöntä ja saavutettavaa linjaa ottamalla lapset huomioon, sillä hehän olivat tulkattavan elokuvan pääkohderyhmä. Päätimme ettemme pukisi yllemme teatteriasuja tai käyttäisi ylimääräistä rahaa muidenkaan erityisten asujen hankkimiseen, vaan sovimme yhdessä käyttävämme omia vaatteitamme tulkkausessa. Molemmilta meiltä löytyi tummat mekot, jotta kätemme näkyisivät selvästi, sekä värikkäät sukka-housut luomaan lapsenomaista tunnelmaa. Lisäsimme hiuksiimme myös asujemme väreihin sopivat koristekukat. Essi Kronqvist oli tulkkauspäivänä pukeutunut tummanvihreään mekkoon, turkooseihin sukka-housuihin ja vihreän-turkoosiin kukkaan. Petra Piispanen taas pukeutui mustaan mekkoon, vaaleanpunaisiin sukka-housuihin sekä kukkaan. Emme meikanneet esitystä varten vahvasti, sillä vahva meikki ei mielestämme sovi lapsille suunnattuun elokuvaan. Emme myöskään laittaneet hiuksiimme erityisesti, katsoimme vain, ettei otsatukka peittänyt silmiämme. Essin hiukset olivat kiinni, kun taas Petra oli jättänyt hiuksensa auki.

6.4 Elokuvan tulkkaaminen

Nukkumatti - Seikkailu unimaassa -elokuvan viittomakielinen tulkkaus tapahtui Oulussa elokuvateatteri Starissa 4.2.2011 alkaen kello kuusi illalla. Menimme tulkkauspaikalle jo kaksi tuntia ennen, jotta saimme tilaisuuden keskustella vielä elokuvateatteri Starin johtajan kanssa meidän sijoittumisestamme sekä valaistuksesta. Lisäksi kerroimme johtajalle myös suunnitelmistamme palautteen keräämistä varten. Olimme ajatelleet, että tullessamme teatterille ajoissa, ehtisimme asentaa tulkkausllemme varatut korokkeen ja valon paikoillensa, ennen kuin tulkkausemme alkaisi. Lopulta meillä oli kuitenkin aikaa vain viisitoista minuuttia ennen elokuvamme alkua järjestää koroke sekä valaistus paikoillensa. Tämä johtui siitä, että ennen tulkkaamaamme elokuvaa samassa salissa esitettiin toinen elokuva ja yleisöjen vaihtoon edellisen ja meidän tulkattavan elokuvamme välillä oli varattu vain viisitoista minuuttia.

Heti kun edellisen näytöksen yleisö oli päässyt ulos elokuvasalista, laitoimme kaiken tarvittavan valmiiksi tulkkausllemme varten. Korokkeen asetimme valkokankaan vasempaan reunaan. Korokkeen eteen asensimme myös paikalle tuomamme valaisi-

men. Valaisimen nostimme Starin johtajan opastuksella yhdelle elokuvasalin tuoleista, jotta sen valo riitti kattamaan tulkit kokonaan. Valmistelujemme jälkeen yleisö päästettiin saliin sisälle. Olimme sopineet Starin johtajan kanssa, että saisimme ennen elokuvan aloitusta pari minuuttia aikaa esitellä itsemme ja opinnäytetyömme yleisölle. Esittelyssä kerroimme yleisölle myös palautelomakkeista, jotka toivoimme kaikkien mukana olevien täyttävän. Mainitsimme, että olisimme käytettävissä, mikäli joku tarvitsisi lomakkeen täyttämässä käännö- tai täyttöapua. Esittelyn ennen elokuvan alkua toteutetimme niin, että Essi Kronqvist piti ennalta suunnitellun esittelyn suomenkielellä ja Petra Piispanen tulkkasi puhutun suomalaiselle viittomakielelle. Tähän jakoon päädyimme siksi, että ajattelimme Essi Kronqvistillä olevan kantavampi ääni, joka riittäisi isolle elokuvasalille.



KUVIO 1. Elokuvasali

Esittelyn jälkeen elokuva pääsi alkamaan. *Nukkumatti - Seikkailu unimaassa* -elokuva kesti noin kahdeksankymmentä minuuttia. Olimme jakaneet tulkkaukset noin kymmenen minuutin pituisiin jaksoihin, jotka kuitenkin rytmitimme elokuvan kohtausten mukaisesti. Halusimme vaihtaa tulkkaukset aina, kun elokuvassa vaihtuisi kohtaus ja olisi hiljaisempi hetki. Tällä tavalla aktiivitulkkinamme ollessamme oli meidän helpompaa aloittaa oma tulkkauksemme. Kuten yllä olevasta kuvasta näkyy (kuvio 1), tulkkauksessa ollessamme seisomme korokkeella ja tukitulkkivuosissa sei-

soimme korokkeen vieressä lattiatasossa, jottemme häiritsisi elokuvaa, mutta olisimme aktiivitulkkille tarvittaessa tukena. Petra Piispanen oli ensimmäisenä tulkkauvuorossa, joten viimeinen tulkkauvuoro jäi Essi Kronqvistille. Viimeisen Essin Kronqvistin kymmenen minuutin tulkkauvuoron alettua Petra Piispanen siirtyi elokuvateatterin aulaan valmistelemaan palautelomakkeiden jakamista ja keräämistä. Kun elokuva päättyi ja yleisö poistui aulaan, olimme siis heti tarjoamassa palautelomakkeita heille täytettäväksi. Tällä tavalla varmistimme saavamme mahdollisimman monta palautelomaketta täytettynä.

Aloimme työstää produktin jälkeen kerättävää palautelomaketta joulukuussa 2010. Palautelomake oli valmis tulostettavaksi viikkoa ennen elokuvatulkkausta, eli lomakkeen tekoon yksistään käytimme aikaa noin kuukauden. Palautelomakkeen teimme Microsoft Office Word –ohjelmalla ja työstöä palautelomakkeen kanssa teimme lomakkeeseen nähden todella paljon. Tarkoituksenamme oli lomakkeella kerätä yleisön, niin suomen- kuin viittomakielistenkin henkilöiden mielipiteet liittyen muun muassa tulkkien vaatetukseen, sijoittumiseen sekä siihen, kuinka elokuvatulkkaukset tilaisuuksiin suhtaudutaan.

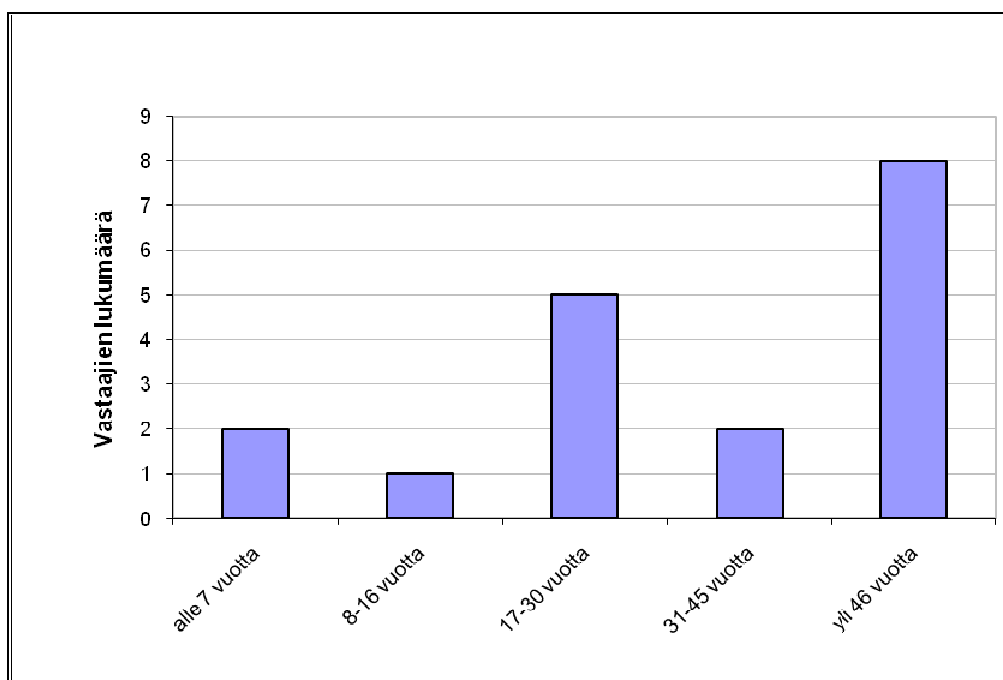
Kun palautelomakkeet oli täytetty ja vieraat poistuneet elokuvateatterilta, purimme tarvitsemamme korokkeen sekä valaistuksen elokuvasalista. Lopuksi kävimme kiittämässä elokuvateatteri Starin johtajaa yhteistyöstämme. Samalla sovimme hänen kanssaan lähettävämme hänelle seuraavan viikon aikana sähköpostitse kysymyksiä koskien opinnäytetyömme produktin yhteistyön toimivuutta. Alun perin tarkoituksenamme oli haastatella Starin johtajaa tilaisuuden jälkeen, joten olimme luonnostelleet haastattelun elokuvatulkkaukspäivälle. Tulimme kuitenkin yhdessä johtajan kanssa siihen tulokseen, että lähetämme hänelle kysymykset, sillä Starissa oli sillä hetkellä hyvin kiire. Lähetimme kysymykset hänelle helmikuun 2011 lopulla ja saimme siihen vastauksen maaliskuun 2011 alussa.

7 TULOSTEN ESITTELY SEKÄ ANALYSOINTI

Tässä luvussa esittelemme toteuttamastamme elokuvatulkauksesta saamiamme tuloksia sekä analysoimme niitä tekemämme palautelomakkeen (ks. liite 1) mukaan kysymys kerrallaan. Ennen elokuvatulkausta kerroimme palautelomakkeesta lyhyesti niin suomenkielellä kuin viittomakielelläkin, ja ilmoitimme olevamme käytettävissä, mikäli lomakkeen täyttämässä tarvitaan apua, mieleen tulee siihen liittyviä kysymyksiä tai siinä ilmenee epäselviä kohtia. Elokuvan jälkeen ei meiltä kuitenkaan tultu kysymään apua tai selvennyksiä kysymyksiin, vaikka lomakkeita läpikäydessä on huomattavissa, että osa kysymyksistä oli epäselviä tai vaikeita ymmärtää vastauksista tai niiden puutteista päätellen.

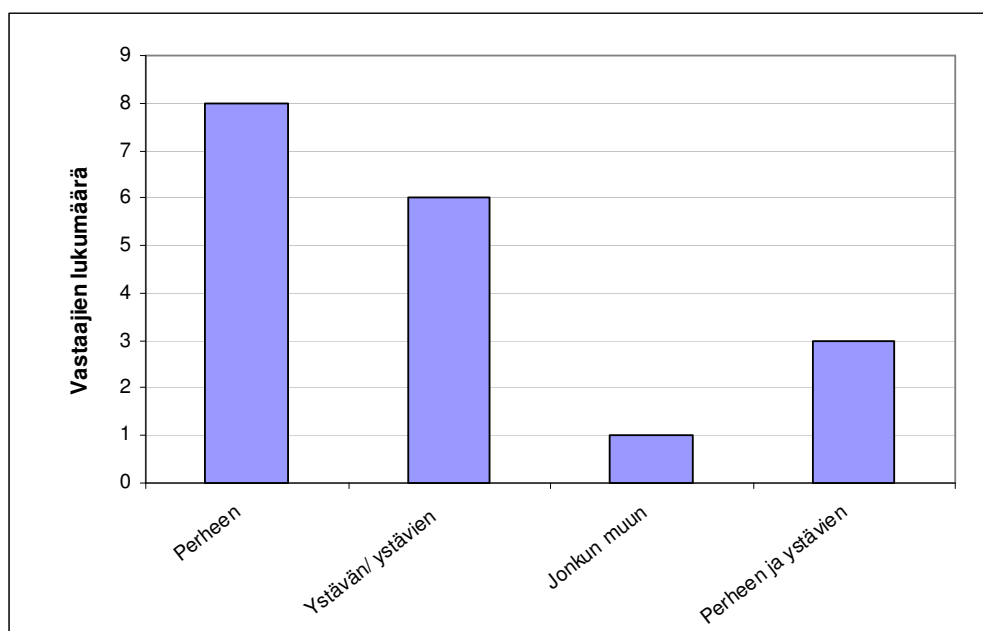
Yleisöä paikalle saapui 24, joista 18:lta saimme palautelomakkeen täytettynä takaisin. Prosentuaalisesti saimme 75 %:lta yleisöstä palautetta, mikä mielestämme oli erittäin hyvä määrä suhteessa läsnäolleisiin. Olimme siis yleisön sekä täytettyjen palautelomakkeiden määrään tyytyväisiä. Tutkimustulosten helpomman tarkastelun vuoksi osa vastauksista on esitetty myös Microsoft Office Excel –ohjelmalla tehdyin diagrammeihin.

Palautelomakkeen alussa kysyimme, minkä kielisiä sekä kuinka vanhoja vastaajat ovat. Näillä kysymyksillä halusimme selvittää sekä eri-ikäisten henkilöiden mielipiteet elokuvatulkauksesta että vaikuttaako esimerkiksi heidän käyttämänsä kieli palautelomakkeiden vastauksiin. Kysyimme myös vastaajien sukupuolta, sillä halusimme nähdä, onko eri sukupuolten edustajien välillä eriäviä mielipiteitä. Nämä taustatiedot kysyimme myös siksi, että meitä kiinnosti tietää, millaisista ihmisistä yleisömme koostui. Palautelomakkeisiin vastanneet jakautuivat niin, että 14 (77,8 %) vastanneista oli suomenkielisiä ja neljä (22,2 %) vastanneista viittomakielisiä. Miehiä vastanneiden joukossa oli kahdeksan (44,4 %) ja naisia kymmenen (55,6 %). Ikäjakauma palautelomakkeissa jaettiin viiteen; alle kouluikäisiin, peruskouluikäisiin sekä toisen asteen koulutuksessa oleviin, nuoriin aikuisiin, aikuisiin ja ikääntyneempiin. Kuten alla olevasta kuvioista (kuvio 2) on huomattavissa, saimme jokaiseen ikähaaraan vähintään yhden vastaajan. Suurin osa vastaajista oli joko nuoria aikuisia tai ikääntyneempiä.



KUVIO 2. Palautelomakkeisiin vastanneiden ikäjakauma (N=18)

Mikäli olisimme saaneet enemmän vastauksia eri ikäryhmiin, olisimme voineet tehdä niistä kenties joitain päätelmiä. Valitettavasti saimme kuitenkin eri ikäryhmiltä hyvin vähän vastauksia, joten tässä tapauksessa emme voineet tehdä päätelmiä huomioimalla vastaajan iän suhteessa kysymykseen. Mietimme myös, että sukupuolen ja ikäjakauman välille isomman yleisön ollessa paikalla, olisimme voineet tehdä joitain päätelmiä. Tämä ei kuitenkaan meidän tapauksessamme toiminut. Palautelomakkeiden vastauksiin on myös saattanut vaikuttaa se, että yleisö koostui pääosin tutustamme. Lisäksi emme kysyneet katsojilta heidän istumapaikkojaan, mikä myös omalta osaltaan on saattanut vaikuttaa heidän vastauksiinsa, esimerkiksi kysyessämme heiltä tulkkien sijoittumisen vaikutusta.



KUVIO 3. Kenen seurassa yleisö tuli katsomaan elokuvaa (N=18)

Pyysimme vastaajia kertomaan, kenen seurassa he tulivat katsomaan elokuvaa, koska olimme varautuneet siihen, että lapset eivät välttämättä täytä palautelomaketta. Mikäli siis aikuinen palautelomakkeeseen vastannut henkilö oli saapunut elokuvatulkkaukseen perheensä kanssa, voimme päätellä hänen tulleen lastensa kanssa. Kuten yllä olevasta kuviosta 3 on huomattavissa, suurin osa vastaajista olivat tulleet joko perheensä tai ystäviensä kanssa. Lisäksi yksi palautelomakkeen vastaaja kertoi tulleensa asiakkaan kanssa. Tarkemmin ei kuitenkaan mainittu, millainen asiakas tämä oli.

7.1 Tulkkauksen huomioiminen

Aikoinaan tulkin roolia on kuvattu seuraavasti: ”Tulkki on hajuton, mauton ja väritön.” Täydellistä ”näkymättömyyttä” on kuitenkin mahdoton saavuttaa jo siitäkin syystä, että viittomakieli on kielenä erittäin visuaalinen. Viittova henkilö kerää kaikkien katseet heti, kun hän nostaa kätensä. Näkymättömyydellä siis tarkoitetaan sitä, että tulkki pyrkii kielen välittäjänä siirtymään taka-alalle antaen erikielisten asiakkaiden kohdata toisensa ja keskustella keskenään. (Hynynen, Pyörre & Roslöf 2003, 69–70.)

Kysyessämme ihmisiltä, kiinnittivätkö he huomiota tulkkauksemme elokuvan aikana ja jos, kiinnittivät, niin millä tavalla, olivat vastaajista neljää (22,2 %) lukuun ottamatta kiinnittäneet huomiota viittomakieliseen tulkkauksemme elokuvan aikana. Suomenkielisiä tulkkauksemme huomiota kiinnittäneitä vastaajia oli 11 ja viittomakielisiä näin ollen kolme. Suomenkielisillä vastaajilla viittomakielisen tulkkauksemme huomiointin suurimpina syinä olivat tulkkauksen ilmeikkyys sekä mielenkiinto viittomakieltä kohtaan. Luonnollisesti viittomakielisten henkilöiden syynä oli tulkkkaus, joka oli erikseen vielä pariin kertaan palautelomakkeissa mainittu.

Palautelomakkeiden vastauksista voimme päätellä, että myös suomenkielisten vastaajien parissa tulkkauksestamme ollaan kiinnostuneita. Tulkkaukstamme kohtaan kiinnostus oli pelkästään positiivista, joten tästä voimme päätellä, ettei tulkkauksemme häirinnyt elokuvan katsomiskokemusta suomen- tai viittomakielisten katsojien parissa.

7.2 Tulkkien vaatetuksen huomioiminen

”Tulkki pukeutuu mustaan” on yleinen vallitseva mielipide tulkkien vaatetuksesta. Tulkin ei kuitenkaan tarvitse olla täysin väritön ja huomaamaton pukeutumisessaan, hän saa tulla tilanteeseen omana itsenään ja pukeutuneena oman persoonansa mukaan. Ennalta on kuitenkin tarkistettava, että asu on tulkkauksitilanteeseen sopiva. Liikuntatunti, hautajaiset tai puutyötunti koulussa asettavat omat rajoituksensa vaatetuksen suhteen. (Hynynen, Pyörre & Roslöf 2003, 70.)

Kysyessämme kiinnittivätkö ihmiset huomiota vaatetukseemme, vastaajista yksitoista (61,1 %) vastasi myöntävästi. Kyllä -vastanneet olivat luonnehtineet vaatteitamme asiallisiksi, käytännöllisiksi sekä persoonallisiksi. Persoonallisiksi vaatetuksemme tekivät värilliset sukkahousut sekä kukat hiuksissa, jotka oli huomioitu myös useassa palautelomakkeessa. Mielestämme värikkäät sukkahousut ja kukat muuttivat tyyliämme enemmän lapsenomaiseksi, sillä kyseessä oli myös lapsille suunnattu elokuva ja tahdoimme, että ulkonäkömme herättäisi lasten mielenkiinnon. Valitettavasti emme

kuitenkaan saaneet kuin kaksi alle seitsemän vuotiaan vastausta, joista vain toinen oli huomionnut vaattemme, erityisesti tulkkien kukat hiuksissa.

Palautelomakkeita analysoimalla selvitimme, kuinka pukeutumistemme vaikutti elokuvan katsomiskokemukseen. Tulokseksi saimme, että pukeutumistemme ei ollut häiritsevää, mutta pukeutumistemme oli kuitenkin kiinnitetty huomiota. Palautelomakkeista selvisi, että vaatetuksemme sopi elokuvaan ja kiinnitti meihin huomioita, mutta vaatetuksemme ei kuitenkaan vienyt huomiota itse elokuvasta. Palautelomakkeen vastauksista voimme siis päätellä vaatetuksemme olleen onnistunut valinta, sillä se ei vaikuttanut yleisön elokuvan katsomiskokemukseen häiritsevästi.

7.3 Tulkkeihin suunnatun valaistuksen huomioiminen

Joissain tilanteissa tulkin on otettava huomioon asiakkaan näkökyvyn rajoitukset ja muut visuaalisuuteen liittyvät erikoistoiveet, jotta tämän on mahdollista seurata tulkkausta (Hynynen, Pyörre & Roslöf 2003, 70). Elokuvan ajan tulkit olivat valaistu alhaalta käsin ylimääräisellä lampulla, jotta he näkyisivät asiakkaille, mutta eivät häiritseisi itse elokuvaa. Valaistuksesta keskusteltiin ja sovittiin etukäteen elokuvateatterin yhteyshenkilön kanssa.

Kysyessämme katsojilta kiinnittivätkö he huomiota elokuvan aikana meihin suunnattuun valaistukseen, saimme seitsemän (38,9 %) kieltävää vastausta ja kahdeksan (44,4 %) myöntävää vastausta. Vastaajista kolme (16,7 %) jättivät kokonaan vastaamatta kyseiseen kysymykseen. Yksi kyllä – vastaajista jätti tarkemmin vastaamatta jatkokysymykseen ja yhden vastaajan mielestä valot hieman häiritsivät. Loppujen kuuden kyllä – vastaajan mielestä valaistus oli toteutettu ja kohdistettu hyvin, ja näkyyttä oli luonnehdittu muun muassa hyväksi, riittäväksi ja selkeäksi. Lisäksi yhdessä lomakkeessa oli myös mainittu, että valaistus ei häirinnyt elokuvaa.

Tavoitteenamme oli suunnitella ja järjestää valaistus siten, ettei se häiritse yleisön elokuvan katsomiskokemusta. Palautelomakkeen vastauksia analysoidessamme olimme päässeet tavoitteeseemme yhtä eriävää mielipidettä lukuun ottamatta. Henki-

lö, jota valaistus oli elokuvan aikana häirinnyt, oli äidinkieleltään viittomakielinen. Mietimme, että hänen istumapaikkansa elokuvasalissa saattoi vaikuttaa vastaukseen. Emme kuitenkaan kysyneet palautelomakkeessa vastaajien istumapaikkoja, joten emme voi kuin arvailla, oliko tämä syy valon häiritsemiseen elokuvan aikana. Toisaalta myös valaistuksemme saattoi olla liian kirkas.

7.4 Tulkkien sijainnin huomioiminen

Elokuvatulkkauksessa ainoana vaihtoehtona on tulkata valkokankaan edessä samalla tavoin, kuin teatteritulkkauksessa lavan vieressä. Tämä sijainti tulkeilla ei kuitenkaan ole paras mahdollinen, sillä viittomakielisen yleisön täytyy valita, katsovatko he lavalla tapahtuvaa näyttelemistä vai tulkkausta. Tämä järjestely tekee vaikeaksi seurata sekä näyttelijöitä, näiden liikkumista lavalla että tulkkausta samanaikaisesti. (Humphrey & Alcorn 2007, 366.) Kuten valaistuksesta myös sijoittumisestamme elokuvasalissa keskustelimme etukäteen elokuvateatterin johtajan kanssa. Päädyimme yleisöstä katsoen valkokankaan vasempaan laitaan. Valkokankaan ollessa todella korkealla, myös meitä tulkkveja korotettiin hieman pienen korotetun lavan avulla, jotta näkyisimme kunnolla valkokankaaseen nähden. Pyrimme siihen, että katsojat pystyisivät mahdollisimman hyvin seuraamaan sekä elokuvaa että tulkkausta.

Kysyessämme katsojilta, kiinnittävätkö he huomiota paikkaamme elokuvasalissa, vastaukset jakautuivat siten, että 10 vastanneista (55,6 %) oli kiinnittänyt huomiota paikkaamme ja ei -vastanneita sekä vastaamatta jättäneitä vastausta kohti oli neljä (22,2 %). Yhteensä vastauksia kysymykselle oli 18. Myöntävästi vastanneista kaksi oli jättänyt vastaamatta kysymystä seuranneeseen jatkokysymykseen, eli millä tavalla he olivat kiinnittäneet huomiota paikkaamme elokuvan aikana. Kolmen meidän paikkaamme kiinnittäneiden huomiot olivat negatiivissävytteisiä; kaksi näistä kolmesta vastaajasta olivat sitä mieltä, että olimme liian sivussa, jotta meitä olisi voinut seurata elokuvan kanssa yhtäaikaisesti ja yksi näistä kolmesta vastaajasta oli sitä mieltä, että elokuvateatterin sisustus sekä valaistus häiritsivät häntä. Negatiivisesti tulkkien paikan kokeneet olivat sekä suomenkielisiä (2) kuin viittomakielisiäkin (1). Viiden paikkaamme kiinnittäneiden huomiot olivat pelkästään positiivisia; paikkamme oli hyvin

valittu ja näkyimme kaikille häiritsemättä itse elokuvan katsomista. Nämä vastaajat olivat kaikki suomenkielisiä.

Jälkeenpäin miettiessämme negatiivisia palautteita valitsemastamme paikasta, tulimme siihen tulokseen, että olisimme voineet miettiä paikkamme kuurojen näkökulmasta ajatellen. Tämä siksi, että opinnäytetyömme tarkoituksena oli tuottaa esteetöntä ja saavutettavaa palvelua viittomakielisille. Tällöin olisimme voineet siirtää tulkkauspaikkamme valkokankaan keskelle. Vaikka olisimme tulkanneet elokuvan seisten keskellä salia valkokankaan edessä, eivät päämme olisi olleet valkokankaan edessä. Näin ollen kuurojen viittomakielisten olisi ollut mielestämme helpompi seurata elokuvaa sekä tulkkausta. Mutta mikäli olisimme valinneet tulkkauspaikkamme keskelle valkokangasta, olisimme joutuneet miettimään valon paikan uudelleen. Tässä tilanteessa valaistuksen olisi täytynyt tulla esimerkiksi ylhäältä. Lisäksi, mikäli tulkkauspaikkamme olisi tapahtunut keskellä valkokangasta, olisi se mielestämme saattanut häiritä kuulevaa yleisöä. Päädyimme siis valitsemaan paikan kuulevien näkökulmasta ajatellen valkokankaan vasempaan reunaan. Palautelomakkeita analysoidessamme myös puolet vastaajista olivat ratkaisuumme tyytyväisiä.

7.5 Kiinnostus viittomakielelle tulkattuja elokuvia kohtaan

Selvitettyämme katsojien kiinnostusta jatkossa viittomakielelle tulkattuja elokuvia kohtaan, jakaantuivat vastaajat seuraavasti; 18:sta palautelomakkeeseen vastanneista kahdeksalla (44,4 %) olisi kiinnostusta jatkossa viittomakielelle tulkattuja elokuvia kohtaan. Näistä kahdeksasta kyllä –vastaajasta kaksi olivat viittomakielisiä. Vastaajista seitsemällä (38,9 %) ei ole kiinnostusta lainkaan ja kolme henkilöä (16,7 %) jättivät kokonaan vastaamatta kysymykseen. Elokuvatulkkauksesta jatkossa kiinnostuneita olivat niin mies- kuin naisvastaajatkin suhteessa 3:5. Ikäjakaumaltaan kyllä –vastanneet olivat pääosin samaa ikäluokkaa, eli yli 46-vuotiaita. Kaksi kyllä –vastanneista olivat nuorempia. Kyllä -vastanneista viisi oli myös vastannut jatkokysymykseen, millaisista elokuvista olisi kiinnostunut. Näissä vastauksissa kannatuksen saivat lasten elokuvat, nuorille ja aikuisille suunnatut elokuvat sekä yksi vastaajista oli sitä mieltä, että kaikki elokuvat käyvät. Lähes puolet vastaajista olivat kiinnostuneita

ta jatkossa viittomakielelle tulkattuja elokuvia kohtaan, joten tästä päättelisimme elokuvatulkkaustilaisuuksille olevan kysyntää laajemminkin.

Palautelomakkeiden vastauksista voimme päätellä, että kiinnostusta tulkattuja elokuvatilaisuuksia kohtaan löytyy, sillä lähes puolet palautelomakkeeseen vastanneista olivat kiinnostuneita myös jatkossa ottamaan osaa viittomakielelle tulkattuihin elokuviin. Palautelomakkeiden vastauksia lukiessa, on kuitenkin otettava huomioon, että suurin osa elokuvatulkkausksemme yleisöstä olivat kuulevia. Näin ollen he eivät välttämättä edes osaa viittomakieltä, mutta olivat tästä huolimatta kiinnostuneita jatkossa viittomakielelle tulkatuista elokuvista. Lisäksi esitellessämme opinnäytetyömme ideaa yleisesti, oli vastaanotto myönteistä. Yleisesti ottaen tällaisia tilaisuuksia kaivattiin. Täytyy siis huomioida, että tulkkaamamme elokuva oli vain yksi tilaisuus, josta keräsimme palautelomakkeet, sillä yleinen mielipide elokuvatulkkausta kohtaan oli pelkästään positiivinen.

7.6 Tulosten yhteenveto

Palautelomakkeen viimeisessä kohdassa ”Risuja ja ruusuja” katsojat saivat vapaasti kirjoittaa mieleensä tulleita ajatuksiaan näkemästään elokuvasta. Tähän kohtaan palautelomaketta tekstiä saimme seitsemältä ihmiseltä. Neljä henkilöä kehui tulkkaustamme ja antoivat meille ruusuja. Yhdessä ruusuja antaneen henkilön palautelomakkeessa kuitenkin luki selittämättä ”ei oikea paikka”. Kahdessa lomakkeessa eleitämme pidettiin selkeinä ja yhdessä lomakkeessa todettiin elokuvatulkkauksen olleen kiva kokemus. Eräässä palautelomakkeessa kritisoitiin kellon vilkuiluamme, mikä antoi kyseiselle katsojalle sen vaikutelman, että emme halunneet toimia tulkkeina kyseisessä elokuvassa. Tähän voimme todeta, ehkä hieman puolustautuenkin, että kyseessä oli suomenkielinen katsoja, joka ei välttämättä tiedä, kuinka paritulkkaus toimii. Kellon vilkuilumme johtui puhtaasti siitä, että kummankaan tulkkausvuoro ei jatkuisi liian pitkään ja osaisimme vaihtaa vuoroa oikeaan aikaan. Kuitenkin tämän kritisoineen henkilön mielestä kokemus oli muuten todella positiivinen.

Opimme opinnäytetyömme myötä, että paritulkkaus ei saa olla niin näkyvää, että myös suomenkieliset huomaavat sen. Tästä siis huomasimme epävarmuutemme tulkkeina, olemmehan vasta opiskelijoita. Palautelomakkeen pääosin positiivisista vastauksista sekä kommentteista voimme päätellä elokuvatulkkausproduktimme olleen onnistunut kokeilu. Osa katsojista osoitti myös kiinnostusta elokuvatulkkauksia kohtaan jatkossa ja he kertoivat myös, millaisista elokuvista he olisivat kiinnostuneita. Myös elokuvateatteri Star oli tyytyväinen yhteistyöhömmme. Aikataulujen sopiessa yhteen ovat halukkaita jatkamaan yhteistyötä myös muiden tulkkien kanssa ja tarjoamaan samanlaista palvelua viittomakielisille. Voimme siis todeta, että opinnäytetyömme oli kaikin puolin onnistunut kokeilu, josta niin palvelun käyttäjät kuin tuottajakin ovat kiinnostuneita myös jatkossa.

Ainoa meitä harmittamaan jäänyt asia palautelomakkeisiin liittyen oli, että olisimme halunneet saada kattavammat vastaukset. Nyt paikalla olleista lapsista vain harva täytti palautelomakkeen. Näin ollen tämän opinnäytetyön puutteeksi voidaan katsoa se, että meitä eniten kiinnostaneet lasten mielipiteet jäivät kovin vähäisiksi. Erityisesti paikalla olleiden viittomakielisten lasten mielipiteet olisivat olleet mielestämme mielenkiintoisia kuulla, koska kokemustemme mukaan lapsille, erityisesti viittomakielisille lapsille suunnataan vähemmän palveluita kuin aikuisille. Olisimme tosin voineet itse olla vielä aktiivisempia palautteen keräämisen suhteen juuri lapsilta ja kysyä heiltä suoraan heidän mielipiteitään. Lisäksi liittyen palautelomakkeisiin, täytyy ottaa huomioon, että suurin osa elokuvatulkkaustamme seuraamassa olleesta yleisöstä olivat tuttujaamme.

7.7 Elokuvateatteri Starin ajatuksia

Kysyimme elokuvateatteri Starin johtajalta heidän ennako-odotuksiaan ja –toiveitaan liittyen elokuvatulkkausproduktiin sähköpostiviestitse (ks. liite 2). Hän kertoi odottaneensa näytöstä mielenkiinnolla, koska julkisessa näytöksessä ei aikaisemmin ole käytetty viittomakielen tulkkeja. Ennako-odotukset ja toiveet toteutuivat hänen mukaansa ja saimme katsojia näytökseen mukavasti. Produktin onnistumisesta Sta-

rin johtaja toteaa, että yleisöltä tuli pelkästään positiivista palautetta, joten voimme siis ajatella produktin olleen myös Starin puolelta onnistunut.

Yhteistyömme Starin johtajan mukaan sujui ongelmitta, vaikka aloimmekin suunnitella näytöstä elokuva-alan kiireisimpään aikaan. Kysyessämme, saiko hän tietoa viittomakielestä sekä viittomakielisistä ja olisiko hän kaivannut lisätietoa, toteaa hän lyhyesti ja ytimekkäästi perusasioiden tulleen selviksi. Idean kehittämistä hän huomauttaa, että ”hommaa on hankala kehittää, jos ei saa palautetta”. Mutta jatkossa hän kuitenkin on kiinnostunut toteuttamaan samanlaista palvelua viittomakielisille joko tulkkiopiskelijoiden tai ammattitulkkiensa kanssa, mikäli aikataulut vain antavat myöden.

8 POHDINTA

Opinnäytetyömme tavoitteeseen pääsimme tutkimusongelmiemme avulla, joita selvitimme palautelomakkeella sekä palvelun tuottajalle sähköpostitse lähetetyillä kysymyksillä. Palautelomakkeessa kysyimme, kuinka tulkkiensa läsnäolo, pukeutuminen, sijainti sekä valaistus vaikuttavat elokuvan katsomiskokemukseen. Palautelomakkeiden vastauksia analysoidessamme elokuvatulkkausemme oli onnistunut kokonaisuus, sillä tulkkausemme ei palautelomakkeiden vastausten perusteella häirinnyt yleisön elokuvan katsomiskokemusta. Opinnäytetyössämme onnistuimme selvittämään tulkkiensa läsnäolon vaikutuksia elokuvan katsomiskokemukseen, mikä oli myös opinnäytetyömme tavoite.

Opinnäytetyötämme ajatellen, saimme vastauksen tärkeään kysymykseen, eli onko ihmisillä kiinnostusta viittomakielelle tulkattuja elokuvia kohtaan. Vastauksen kysymykseen saimme niin tekemälläme palautelomakkeella kuin henkilöiltä, joille yleisesti esittelimme opinnäytetyötämme. Lisäksi opinnäytetyöstämme selviää, mitä kannattaa ottaa huomioon tulkkiensa näkökulmasta elokuvatulkkausta varten. Esimerkiksi vaatetus, jota mielestämme kannattaa miettiä elokuvan kohdeyleisöä nähden. Meidän tapauksessamme, mikäli olisimme pukeutuneet hajuttomasti ja mauttomasti, ku-

ten aiemmin taustakirjallisuudessa mainittiin, emme luultavastikaan olisi kiinnittäneet lasten huomiota tulkkaukseen.

Onnistumisen tunteita koimme niin itse elokuvatulkkauksessa kuin tiedottamisvaiheessakin. Facebookin tulleiden ilmoittautumisten lisäksi saimme myös Oulun kuurojen yhdistyksellä käynnin myötä laskelmiemme mukaan ainakin kolme katsojaa elokuvalle. Alun perin odotimme tulkattua elokuvaa katsomaan tulevaksi enemmän ihmisiä ihmisten mielenkiinnon ja facebookiin tulleiden ilmoittautumisten takia, mutta kokonaisuudessaan olimme kuitenkin tyytyväisiä katsojien määrään. Kuurojen yhdistyksen esittelyn myötä elokuvatulkkaukseen saapuneet henkilöt olivat ikään-tyneempiä ja tulivat ilman lastenlapsiaan katsomaan lapsille suunnattua elokuvaa. Tästä päättelimme siis, että ainakin Oulun alueella tällaisille tilaisuuksille olisi kysyntää, sillä tietojemme mukaan tällä hetkellä niitä tarjotaan hyvin harvoin. Palaute-lomakkeet saimme kerättyä suurimmalta osalta elokuvatulkausta seuraamassa olleelta katsojalta, joten siihen nähden olemme myös tyytyväisiä, vaikka toki aina olisi toivonut tulkkauksena saavansa enemmän palautetta. Erityisesti viittomakielisiltä lapsilta olisimme halunneet saada palautetta. Palautteet kuitenkin olivat kokonaisuudessaan kattavia.

Valmistautumiseen liittyen olisimme mielestämme voineet lisätä niin sanotusti hienosäätöä, jonka avulla olisimme saaneet myös varmuutta tulkkaukseen. Valmistautumisen tulkkaukseen olisi voinut hoitaa myös paremmin, jotta kellon vilkuilu olisi meiltä jäänyt vähemmälle. Lisäksi jälkikäteen meitä jäi harmittamaan tulkkauksipaikkamme valinta, sillä mielestämme emme miettineet paikkaa riittävästi kuurojen näkökulmasta. Opinnäytetyömme markkinointiin ja tiedottamiseen varaisimme nyt myös nenemmän aikaa. Olisimme halunneet käydä esimerkiksi Oulussa sijaitsevalla Teraväylän koululla Merikartanon yksikössä markkinoimassa elokuvatulkaustamme. Lisäksi Kaleva-lehdessä ilmestyneessä elokuvatulkkausme mainoksessa sanavalinnat olivat mielestämme epäonnistuneet. Varaisimme aikaa myös kirjoittamisprosessille enemmän. Alun perin tarkoituksenamme olikin toteuttaa produkti jo joulukuussa 2010, mutta erinäisten syiden takia päädyimme helmikuun 2011 alkuun. Syitä olivat tulkattavan elokuvan vaihtuminen sekä tästä johtuen tulkkauksen päättämisen pitkittyminen. Näin ollen kirjoittamiselle tai palaute-lomakkeiden analysoinnille ei jäänyt niin paljon aikaa, kuin olimme alun perin suunnitelleet.

Yhteistyömme elokuvateatteri Starin kanssa ei aluksi toiminut täysin Starin kiireellisuuden vuoksi, mutta loppua kohden yhteistyö välillämme parani. Opinnäytetyön aloittamisvaiheessa meillä oli hieman hankaluuksia yhteydenpidossa, mikä vaikutti jonkin verran opinnäytetyömme aikataulun suunnitteluun. Parantuneen yhteistyön ansiosta saimme lopulta myös aikataulutuksemme onnistumaan, kun pääsimme itse vaikuttamaan elokuvatulkkauksen päivämäärään. Näin ollen pystyimme itse varaan riittävästi aikaa palautelomakkeiden analysoinnille sekä raportin kirjoittamiselle. Olemme iloisia, että saimme elokuvateatteri Starin opinnäytetyömme tilaajaksi.

Keskityimme opinnäytetyössämme elokuvatulkkauksen perusteisiin, eli yleisön ja tuottajatahon ajatuksiin ja kokemuksiin, minkä vuoksi elokuvatulkkauksesta riittää edelleen valtavasti tutkittavaa. Yksi tutkimusaihe olisi tulkkausvuorojen toteutuksen tutkiminen vuorosanojen tai roolien mukaan. Opinnäytetyömme aihetta voisi myös jatkaa tutkimalla elokuvan tulkkauksesta esimerkiksi tulkkauksen tai sen laadun näkökulmasta. Elokuvatulkkaus aihetta voisi tutkia myös miettimällä kuinka eri roolihahmot tulkataan niin, että ne erottuvat toisistaan. Lisäksi voidaan tutkia, millä tavalla erilaiset äänensävyt näkyvät tulkkeesta. Mietimme myös, että elokuvasta voisi tehdä käännöksen yhteistyössä elokuvia tuottavien yritysten kanssa siten, että viittomakielinen elokuvatulkkaus tulisi kyseisen elokuvan DVD:lle mukaan.

Toteuttamamme elokuvatulkkausprodukti toteutettiin opiskelijatyönä, jolloin aikaa valmistautumiseen sekä tiedottamiseen oli runsaasti enemmän verrattuna esimerkiksi ammattitulkkeihin, joilla ei tällä hetkellä välttämättä ole niin suuria resursseja valmistella tulkkauksia. Lisäksi täytyy ottaa huomioon, että yleensä tiedottaminen ei edes kuulu ammattitulkkeiden ammatinkuvaan. Täytyy kuitenkin muistaa, että tekemämme elokuvatulkkaus opinnäytetyönämme oli ideaalitalanne mietittäessä elokuvatulkkausta, joka ei välttämättä toimi samalla tavalla käytännön elämässä ammattitulkeilla. Elokuvatulkkauksen toteuttaminen vaatii sekä tulkilta että elokuvateatterilta toimivaa yhteistyötä, sitoutumista ja joustavuutta

LÄHTEET

- Alanne, Kaisa 2011. Viittomakielinen seuraa katastrofeja vieraalla kielellä. Helsingin Sanomat (80) 22.3.2011, mielipide C5.
- Anturaniemi, Heidi & Sillanpää, Anne 2002. "Tummat vaatteet tulkeilla ja vangitseva esitys." Viittomakielentulkki parrasvaloissa - häiritseekö? Humanistinen ammattikorkeakoulu. Viittomakielentulkin koulutusohjelma 210o. Opinnäytetyö.
- Frishberg, Nancy 1990. Interpreting: An Introduction. Alexandria: RID Publications
- Gebron, Julie 1996. Sign the Speech. An Introduction to Theatrical Interpreting. Hillsboro: Butte Publications inc.
- Hoyer, Karin 2000. Vähemmistö vähemmistössä: suomenruotsalaiset kuurot ja heidän viittomakielensä. Teoksessa Anja Malm (toim.) Viittomakieliset Suomessa. Helsinki: Finn Lectura, 205–215.
- Humphrey, J. & Alcorn, B. 2007. So You Want to be An Interpreter? An Introduction to Sign Language Interpreting. United States of America: H & H Publishing Co.
- Hynynen, H. & Pyörre, S. & Roslöf, R. 2003. Elämä käsillä. Viittomakielentulkin ammattikuva. Helsinki: Multiprint Oy.
- Hytönen, Niina & Rissanen, Terhi 2006. Käsitteet haltuun. Teoksessa Niina Hytönen & Terhi Rissanen (toim.) Käden käänneessä. Viittomakielen kääntämisen ja tulkkausten teoriaa sekä käytäntöä. Helsinki: Finn Lectura, 17–25.
- Invalidiliitto 2010. Esteittä eteenpäin. Esteettömyys. Viitattu 10.11.2010.
<http://inport2.invalidiliitto.fi/esteettomyys/maaritelma.html>
- Jantunen, Tommi 2003. Johdatus suomalaisen viittomakielen rakenteeseen. Helsinki: Finn Lectura.
- Jokinen, Markku 2000. Kuurojen oma maailma – kuurous kielenä ja kulttuurina. Teoksessa Anja Malm (toim.) Viittomakieliset Suomessa. Helsinki: Finn Lectura, 79–101.
- Kansaneläkelaitos 2010. Kuulo-, kuulonäkö- ja puhevammaisten tulkkauspalvelut. Viitattu 10.11.2010. <http://www.kela.fi/in/internet/suomi.nsf?Open>
- Kantala, Kari 2011. Elokvateatteri Starin Esittely. Email petra-87@hotmail.com 9.1.2011.

- Kokkola, Sari 2007. Elokuvan kääntäminen kulttuurikuvien luojana. Teoksessa Riitta Oittinen & Tiina Tuominen (toim.) Olennaisen äärellä. Johdatus audiovisuaaliseen kääntämiseen. Tampere: Juvenes Print.
- Kuurojen liitto ry 2008a. Viivi Viittomakielisen opetuksen portti. Viittomakieli. Viitattu 10.11.2010. <http://www.viivi.fi/viittomakieli.htm>
- Kuurojen liitto ry 2008b. VIIVI viittomakielisen opetuksen portti. Kuurojen historia. Viitattu 10.11.2010. <http://www.viivi.fi/historia.htm>
- Kuurojen liitto ry 2010. Kuurojen liitto ry. Viittomakieli. Viittomakieliset. Viitattu 10.11.2010. <http://www.kl-deaf.fi/>.
- Kuurojen liitto ry & Kotimaisten kielten tutkimuskeskus 2010. Suomen viittomakielten kielipoliittinen ohjelma. Helsinki: Kuurojen liitto ry & Kotimaisten kielten tutkimuskeskus.
- Lepola, Outi & Joronen, Mikko & Aaltonen, Milla 2007. Syrjintä etnisyyden, uskonnon, kielen tai kansalaisuuden perusteella. Teoksessa Outi Lepola & Susan Villa (toim.) Syrjintä Suomessa 2006. Helsinki: Ihmisoikeusliitto ry, 109–180.
- Malm, Anja & Östman, Jan-Ola 2000. Viittomakieliset ja heidän kielensä. Teoksessa Anja Malm (toim.) Viittomakieliset Suomessa. Helsinki: Finn Lectura, 9–32.
- Meille Saa Tulla -toimintaryhmä 2011. Meille saa tulla. Mitä rasismi on? Viitattu 27.4.2011. <http://www.meillesaatulla.net/kirjoituksia.php>
- Neves, Josélia 2007. A world of change in a changing world. Teoksessa Jorge Diaz Cintas & Pilar Orero & Aline Remael (toim.) Media for all. Subtitling for the Deaf, Audio Description, and Sign Language. Amsterdam: Rodopi B.V., 89–98.
- Nieminen, Liisa 2006. Lapsuudesta vanhuuteen. Perus- ja ihmisoikeuksien merkitys eri ikävaiheissa. Helsinki: Edita.
- Nummelin, Juri 2009. Elokuvan lyhyt historia. Helsinki: BTJ Finland Oy.
- Opetusministeriö 2006. Taiteen ja kulttuurin saavutettavuus. Opetusministeriön toimintasuunnitelma 2006-2010. Opetusministeriön julkaisu 2006:6. Viitattu 12.11.2010. http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2006/liitteet/opm_18_opm6.pdf
- Rantanen, Kalevi 2009. 3D-elokuva tulee digivoimalla. Tiede 7/2009. Viitattu 2.4.2011. http://www.tiede.fi/artikkeli/1078/3d_elokuva_tulee_digivoimalla
- Remael, Aline 2007. Sampling subtitling for the deaf and the hard-of-hearing in Europe. Teoksessa Jorge Diaz Cintas & Pilar Orero & Aline Remael (toim.) Media

for all. Subtitling for the Deaf, Audio Description, and Sign Language. Amsterdam: Rodopi B.V., 23 - 52.

Saarela Olli (ohjaus) 2001. Röllli ja metsänhenki. Helsinki: MRP Matila-Röhr Productions Oy. [DVD-tallenne]

Tervaväylän koulu 2011. Tervaväylän koulu. Opetus. Viitattu 2.4.2011.

<http://www.tervavayla.fi/01opetus/1opetus.php>

Ulkoasiainministeriö 2009. Valtioneuvoston selonteko Eduskunnalle Suomen ihmisoikeuspolitiikasta 2009. Ulkoasiainministeriön julkaisuja 7/2009. Helsinki: Edita.

Valtion taidemuseon kehittäminen & yhteiskuntasuhteet -yksikkö Kehys 2008. Kulttuuria kaikille –palvelu. Mitä on saavutettavuus? Viitattu 11.11.2010.

<http://www.kulttuuriakaikille.fi/saavutettavuus>

Vivolin-Karén, Riitta & Alanne, Kaisa 2006. Viittomakieli 1. Suomalaista viittomakieltä aikuisopiskelijoille. Orivesi: Kuurojen Liitto ry.

Von Bagh, Peter 2004. Elokuvan historia. 3.painos. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.

Wallvik, Birgitta 2000. Yhdistystoiminnan synty. Teoksessa Anja Malm (toim.) Viittomakieliset Suomessa. Helsinki: Finn Lectura, 48–60.

Liite1 Palautelomake

PALAUTELOMAKE

Olemme kaksi neljännen vuoden viittomakielen tulkkipiskelijää Humanistisesta ammattikorkeakoulusta Kuopion kampukselta. Näkemänne elokuvatulkkaus on osa opin- näytetyötämme, joten pyydämme Sinua ystävällisesti antamaan meille palautetta eloku- vakokemuksesi perusteella.

Lomakkeen täyttäminen on nopeaa. Rastita mielipidettäsi vastaava kohta ja vastaa tar- vittaessa avoimiin kysymyksiin.

Sukupuolesi?

mies

nainen

Mikä on äidinkielesi?

suomalainen viittomakieli

suomenkieli

muu,mikä? _____

Minkä ikäinen olet?

alle 7 vuotta

8 - 16 vuotta

17- 30 vuotta

31 - 45 vuotta

yli 46 vuotta

Kenen kanssa olit katsomassa elokuvaa?

yksin

perheen kanssa

ystävän/ystävien kanssa

jonkun muun kanssa, kenen?_____

Kiinnititkö elokuvan aikana huomiota tulkkaukseen?

kyllä

en

Mikäli kiinnitit huomiota tulkkaukseen, niin millä tavalla?

Kiinnititkö huomiota tulkkien vaatetukseen?

kyllä

en

Mikäli kiinnitit huomiota tulkkien vaatetukseen, niin millä tavalla?

Kiinnititkö huomiota elokuvan aikana tulkkeihin suunnattuun valaistukseen?

kyllä

en

Mikäli kiinnitit huomiota elokuvan aikana tulkkeihin suunnattuun valaistukseen, niin millä tavalla?

Kiinnititkö huomiota tulkkien paikkaan elokuvasalissa?

kyllä

en

Mikäli kiinnitit huomiota tulkkien paikkaan, niin millä tavalla?

Olisitko kiinnostunut viittomakielelle tulkatuista elokuvista, jos tällaisia järjestettäisiin useammin?

kyllä

en

Millaisista elokuvista olisit kiinnostunut, jos vastasit olevasi kiinnostunut viittomakielelle tulkatuista elokuvista?

Risuja ja ruusuja.

Voit kirjoittaa vapaasti mieleesi tulleita ajatuksia näkemästäsi elokuvan tulkkauksesta.



Bašuroski 2007

KIITOS VASTAUKSESTASI!

Liite 2 Kysymykset Starin johtajalle

Kysymykset elokuvateatteri Starille

1. Millaiset olivat ennakko odotuksenne ja toiveenne elokuvatulkkaus produktiin osallistumisesta?
2. Toteutuivatko odotuksenne ja toiveenne?
3. Oliko produkti mielestänne onnistunut? Miksi?
4. Miten yhteistyö on sujunut mielestänne? Mitä olisi voinut parantaa?
5. Oletteko saaneet tietoa viittomakielestä ja viittomakielisistä produktin aikana? Olisitteko kaivannut jotain tietoa lisää?
6. Oletteko saaneet produktista palautetta? Millaista? Mitä ajattelette palautteesta?
7. Olisiko teillä kiinnostusta toteuttaa jatkossa samanlaista palvelua viittomakielisille tulkkioiskelijoiden tai ammattitulkkiensa kanssa? Millaisin ehdoin olisitte kiinnostuneita? Miksi?

Liite 3 Elokuvatulkkauksen ilmoitus Kalevassa 4.2.2011

Varaa lippusi netistä! www.elokuvateatteristar.fi

STAR 1 Kalliot, 6 p. 554 2711 ENNAKKO-NÄYTÖSI 3D-Elokuva SU 14.30 8,5 € -K7/5-	 <p>Puhumme suomeal</p>	STAR 1 ▶ Ensi-iltal 9,5 € PE 16.30 (Sali 3, 7€) LA 17.45 SU 16.30 MA-KE 17.00 (Sali 2) TO 18.15	 <p>Tuntematon emäntä</p>
STAR 2 ▶ Ensi-iltal 9,5 € -K11/9- PE-LA 16.30 (Pe 7€) SU 15.00, 16.45 MA-KE 18.45	 <p>YKSI NAINEN MONIA TOTUUTTA HELLA W PERUSTUUTTUUN TAPAHTUMIIN</p>	STAR 1 ▶ 3D-elokuva PE 16.15 (8,5€) LA 14.15, 16.00 SU 12.30 (8,5€) MA-KE 17.00	 <p>Älä ruoki karkko. JOGI-KARHU</p>
STAR 3 ▶ Ensi-iltal 9,5 € PE-LA 18.00 SU 16.30 MA-KE 17.15 TO 18.30 (Sali 2)	 <p>CHER CHRISTINA ...TO MAKE A STAR.</p>	STARIN SARJALIPPU 5 lippua - voim. 1 2 kk Käy 3D -elokuvaan osamaksuna! 39⁵⁰ www.elokuvateatteristar.fi	
STAR 3 ▶ Ensi-iltal 9,5 € PE-LA 20.15 SU 18.45 MA-KE 19.30 TO 18.15	 <p>6 OSCARIN EHDOKAS JAMES FRANCO 127 TUNTIA</p>	STAR 1 ▶ 9,5 € PE 19.45 LA 14.15 (Sali 2), 19.30 SU 18.15 MA-KE 18.45	 <p>COLIN FIRTH GEOFFREY RUSH KUNINKAAN PUHE BONHAM CARTER</p>
STAR 2 ▶ Taistelija PE-LA 20.00 K13/11- 9,5€			
STAR 2 ▶ Megamind 3D Viim.Esitys! SU 13.00 -K7/5- 10,5€			
STAR 2 ▶ Vares - Pahan suudelma PE-LA 18.15 SU 18.30 -K15/13- 9,5€			
STAR 2 ▶ Prinsessa LA 14.00 -K11/9- 9,5€			
STAR 2 ▶ Nukkumatti - Seikkailu unimaassa Puhumme suomeal -S- 8€ PE 18.00 (Sali 1, Huom! Näytöksessä myös viittomakieli) SU 12.45			
STAR 2 ▶ Napapiirin sankarit LA 16.15 SU 14.30 -K11/9- 9,5€			